პოეზიის დღე

ოთხშაბათი
მაისის 7
1924

ფასი 7 კაპ.

№ 5 — სრ. საქართველოს მწერალთა კავშირის საგზო — № 5

პოეზიის დღე

ჩვენი კულტურის რუკაზე თანდათანობით ჩნდება ახალი „პოეზიის დღის" ტრადიცია. მართალია, იგი ჯერ მწერალთა ქვეყნით არის მოსაზღვრული, მაგრამ გვჯერა, რომ ყოველის ხანი და იგი გადიქცევა ქართველი ერის ეროვნულ დღეობად.

პოეზია ხომ ყველა ერისათვის მაღალი ღირებულებაა, მაგრამ ხალხის არსებაში ისე ქრმთელად ფესვი გადგმული, როგორც საქართველოში, იშვიათი მოვლენაა. აქ ბუნებაც პოეზიის შთაგონებაა და ხალხიც ამიტომ კულტურულ-ტრადიციობაში პოეტურ ბუნებას ამჟღავნებს. ეჭვიც კი ადვილ მიზეზი, რომ ჩვენში პოეტს არ ადგილებენ ისე დიდად, როგორც სხვაგან. აქ პოეზია უფრო უკეთ და სოფლი, აქ კი მრავალთათვის უშუალო ნაკრძალი და განძეული.

საქართველოში პოეტის პერსონალურ კულტისათვის საჭიროა განის სანწოდლებრივი განვითარება.

და ქართველ მწერლებს ეს გარემოება მეტად დიდ გზნებას ჩვენებას აძლევს. მათ უწყიან, რომ ჩვენი ქართველი ცხოვრება, დიდი განათების იშვიათი მხილველი, მოწყვეტილია სანწოდლებრივ სიტყვას, რომელიც უნდა იყოს მთელი ჩვენი მეოცნების ხელ-ახალი მოამზადება. ხოლო თუ ამის ნიშნები ჭკვიანად არა აჩნიან, ამის მიზეზი ჯერ ჩვენს საზოგადოებაში იფარება და შემდეგ იმ ქაოტიურობაში, რომელიც საზოგადო მოღვაწეა მთელი კულტურული კაცობრიობისათვის.

ჩვენი ნიჭიერი კულტურა, და დაწყებულ(?) საზოგადოებრივი ცხოვრება ვერ იძლეოდნენ დიდი პოეზიის მარადიულ და სტიქიურ დღესასწაულს. მხოლოდ პოეზია მაინც ცხოვრების ზღაპრულ მხარეა, იგი ბუნებრივად ისეთივე გამოდიოდა, როგორც იყო პირველი მხარე, ანუ შემოქმედების მასალა. ცხოვრების რიტმი, გუნებათა ნაკადულობა, აზმათა ხასიათი და სხ... ყველაფერი ეს პოეზიაში აღიბეჭდა, და ისეთ წვრილმანად და ნაწყვეტ ლექსებით, როგორც ჩვენი ცხოვრებისა და კულტურის ფიზიონომია იყო. ქართველი ერის სულიერი მისწრაფებანი და ისტორიული ჯერ ვერ ჰქონდა ლან მძლე მოტივებად. ამ მიზეზით, თანამედროვე ჩვენი მწერლობა თავის კორპუსით მეტ წილად ისეთ მოვლენებს ეძღვნება, რომელიც არ არის ნამდვილ ქართულ სულის შესატყვისი. აქ წინადა პოეზიის ფეხდრისხმობითობის პროტესტად „პოეზია" ხშირად ფოეტა მეტადრე შეუმჩნეველი და ამაღლებული. დღეს ჩვენ წინაშე პოეზია გვარიცხულებს, რომლის ბუნებაც სულ სხვა ხერხით იქნება: მოსაზღვრული, გარდამავალი და ხრწნადი, აქცია იდეალურად, განუსაზღვრელად, მარადიულად. ეს არის ადამიანის ფარული გრძნობა, რომელიც ფატალურად გაბნეულის „ბედის-წერის" საზღვრებში მოუწყდომელ შესაძლოებას.

ამ სულით არის დამხმარებელი ქართველი გენიაც, რომელიც ქართველ ერთობას იმის პირობებს გამოქმედ მოულოდნელი დღესასწაულები და ალბად არც მოიცემს ჩვენი პლანეტის კატასტროფები. ჩვენ ქადამცხადებლობა გაუსწორებთ ქართულ პოეზიის დღესაც მოისმინე მიმღვრის, და გვინდა, რომ ასეთივე იმედით იყოს აჭრილებული ქართველი ერი. დღევანდელი „პოეზიის დღე" არის მოდიდ მქონარი ნიშანი შემდგომი დიდი გამარჯვებისა.

საღლეისო

ყოველ წლიურად, განათლებულ საზოგადოებებში, შუაღ მაისობის ტრადიციულ სხივობაში, პოეზიის მაქროებში ფეხდრულის წინაშე გამოდის საზეიმოდ ქართველი მწერლობა.

სიდაა და ეპოქებიდან ქართულ მწერლობის მოროდულობა. მის სხივებს არ აშუქებენ მეტური ძოწეული, მის თავზედ არ არის ამოტვიფრული ხელოვნური ბარიკა და ზედ არ ელვარებს თვალმარგალიტით მოჭედილი გვირგვინი...

იურის ბელიმები არ უგვირგვინებენ მას გალერებას. ქართულ მწერლობის მორიდულობა—რაინდის საჭურველი, მუდამ შეხრილი, ჭეშმარიტების—მახვილი მწვერვალების—დიდელებელ მაღიური რაინდობა!

იგი ხელმწიფე ამართვილი შუქმარეა. ბორჯალ-ანბანი თუ შემორჩილი—იგი მუდამ თავისუფალია. მისი ლხენის ხმა თუ გუნების ამოძახილი თანაწორი ძლიერი და დიადი.

დღეს, პოეზიის მარადზე, ქართული მწერლობა ისეც საჭიროებაა, რომლის საჭიროებში. ზღაპრულ, ქვემოთხრილოდ ფეხს იგი თავის სადღესასწაულოს გამტკიცებდე, თვალსაწიერად იუწყება იგი ჭრს და ეროვნულად იხეოდბა უკან: დასაზღვრი და დასაცავი არა—ეროვნის! ხმობად სახილველისი მისი მეგობრობა, მაგრამ ხოლოთ, განსაცდელი ხომ ამაღელვებ მისი თანხმებიდან მტერ-მოყვარეთა არის!

ქართულ მწერლობის და საქართველო ქართულ კულტურის სამკვიდრო გუნებაზე უებრო გულის ძალით მძლავრი ტალღები და მის მოსმოქმის ღამობენ.

მაგრამ ისინი ვერ დაშლიან ამ სამგრის კედლებს. სადაც ჯავრისნურ ქვიანობად შეუღლებულის მორის უკრალდის ლექსები და განწყობილ ზე რიბთა წმინდა სისხლი.

ქართული მწერლობა არ იბლებება ხნებრივ კულტებით. მას არის ღრმა არ მიუმართავს და არც თუ ოდესმე მიმართავს ბოლო კონსერვატიზმის დაღუპვილ, მოკვეთილ ფორმებს.

მაგრამ ის არც მაგრში დაიკარგება და არც სხვის ზერის ანამარიდ გაიდება.

მას აქვს საკუთარი დასავლეთში ხაზი, მშობლიური ნიადაგი, ნოყიერი და ნაყოფიანი, რომელიც ზრდის და ჰკვებავს სიცოცხლის ყვავილებს. მას აქვს თავისი საკუთარი გზები და უკვდავმოსილი ტრადიცია:

ქართველ კულტურის სადღესასწაულო გეშვიდობისა!

პოეზიის ალამიშის ქვეყანასავით მრავალ დახლართულ გზაბილიკი მიდის.

მრავალი ბეწვის ხიდია გადებული უფსკრულებზე. ქართულ მწერლობის მოწინავე რაზმები თავგანწირვით ეძებენ ამ გზებს და უახლოვდებიან იმ ბეწვის ხიდებს, სადაც ერთი შეცდომა მიამხვრა ადამიანს უფსკრულში გადაჩეხავს.

ბეწვის ხიდებს გადელის თამამად და უშიშრად მხოლოდ ის, ვისაც დიდის სიყვარულით, თან მიჰყვება სული იმ მიწის, რომლის წიაღიდან წარმოიშვა ის მარტიგილი და რომელსაც იმ გზებს გადასცა თავისი სიწოდებუ და სულიერება.

სამშობლო—არ არის მოცემული!

ქართული მწერლობა იმედიანად და სიყვარულით უყურებს თავის მოწინავე რაზმების წინსვლას და სიმამაცით ამარცხებს ან ამრჩევს მათ.

და ეს მოწინავე რაზმები შესდგებიან ახალგაზრდა ტიტანებისაგან, რომელნიც მაღე დაიპყრობენ იდუმალ და ბნელ.

მრავალ სიკეთის ბირველი შეგიყვარი და განათლებულია ეცქე მათი ხსნელები, მაგრამ მათი სიძლიერე მაინც მოვნდება.

დღეს, როგორც წარსაში და როგორც ყოველთვის, ქართული მწერლობა ისე უმედეოდ იდგას თავის სადღესასწაულოს, ნაღვერ და ბარსებლი, როგორც თავის ერის, ისტორიის პოეზიის წინაშე!

კოტე მაყაშვილი.

ორი სტიქიონი
(კანტისა და ბაირონის ხსოვნათა აღსანიშნავად).

ჩვენ საგანგებოდ დავაკავშირეთ ორი უდიდესი დღის აღნიშვნა: ორასი წლის თავი ემანუელ კანტის დაბადებიდან და ასი წლის თავი ლორდ ბაირონის გარდაცვალებიდან. ჩვენ გვინდოდა ეს მეტად დიდი თარიღები დაგვეკავშირებინა ქართულ „პოეზიის დღესთან", რომ სადღესასწაულო განწყობილებით ამაღლებულებს, ქედები მოგვეხარა ამ უდიდეს მოაზროვნეთა წინაშე.

ჩვენ გვინდა ამ ორი დიდი სახელის დაკავშირება, რადგან გვჯერა, რომ მათ შორის არსებობს ატეხილ სულთა ნათესაობა. გარეგნულად პარადოქსალური თემა, შინაგან ჩანდეთ ყველასათვის გასაგები უნდა იყოს.

რასაკვირველია, მათ შორის დიდი კონტრასტებია, იმართებიან, მაგრამ აბსოლუტური განსხვავება მაინც მათ შორის დადებული:

ემანუელ კანტი ფილოსოფიაში და ლორდ ბაირონი—პოეზიაში მეტად გარდატეხის აქტორები არიან.

კანტმა რადიკალურად უარჰყო მანამდე არსებული ფილოსოფია, რომელიც შემეცნების აბსოლუტურ საგნის განხილავდა როგორც ტრანსცენდენტურ რეალობას შემეცნების სუბიექტის მიმართ, და გამოაცხადა ძირეულად სანწინააღმდეგო ტეზისი: შემეცნების აბსოლუტური საგანი, შემეცნების სუბიექტის მიმართ იმანენტური სისტემაა, და ეს უკანასკნელი თავისში იტევს ობიექტურ-ფორმალურ ტრანსცენდენტალურ პრინციპებს.

ბაირონმა შეუტრიალა და აღელვა მკვდარი ქვეყანა საკუთარ განმარტებაში შეტაკებით. ინგლისის შემდეგ კაცობრიობამ არ უარჰყო ის აფეთქებითი დაჭიმულობა, რომელიც ბაირონმა აჩვენა. მანამდე იშვიათად ყოფილა ისეთი შემძლე სიტყვა, როგორც ბაირონისა, რომელმაც გამოათქმევინა სულის ტკივილები. მან იდეები აქცია „ლაითის გაბერილ ნაჭრებად" და უკმარად ალღოთა აღწერილი და მონოლოგიური პოეზია.

ემანუელ კანტის სისტემა, მოუდგომელ გრანდიოზულ მაღლიანობას, მოგვცე წინააღმდეგობათ არის დასული, და სწორედ ეს ასახელდებულ შემდეგომ ფილოსოფიას. კანტის მიმდევრებიც და უარმყოფელნიც ვერ ასცდა ამ წინააღმდეგობათა შორის აჭიანობენ ინტელექტუალურ ბრძოლას, და ალბად ეს ბრძოლა დიდხანს იქნება თავის ზარის ქვეშ ადამიანის მაძიებელ აზრს.

ლორდ ბაირონის პოეზიაც სავსე არის მოცვალ ურთავანთა შეკრთომილებით. მისი გენიის დემონიური ბაგანრობა მთელ მეცხრამეტე საუკუნის ლექსების და ფერადოვანის ნაღვლიან ჭრილებათა შემდეგ ღრმებით გაჩნდა, მე-XIX საუკუნეში, ქართულ სულიერ ძალთა შორის მაინც პირველმა გაიღვიძა და მხესავით გაანათა საქართველო. ეს პოეტები, მიუხედავად ძალთა, მანწერივებათა და ურთიერთ სხვა და სხვაობისა მაინც სკოლდებოდნენ ერთი სულით, და თითქოს მისდევდნენ გოეტეს ბრძნულ ნათქვამს: „ნამდვილი ტალანტი მხოლოდ მატარა საბრძოლოზე არის დიადი"-ო. ისინი არ მიდიოდნენ საქართველოს საზღვრებს გადაღმა, და თავიანთი ფიქრი თუ გრძნობა შესწირეს თავის სამშობლოს. ამ მოსაზღვრულობაში იფარება მათი შემოქმედების ძალა და გავლენის დიდი ზომა. როგორც პოეტებს, მათ ჰქონდათ საკუთარი და გარეგული ხასიათი, რაც მათ ამაღლებს. მათი შემოქმედების მატერიალი შინაარსისთვისაც ამ მოსაზღვრულობას ჰქონდა უდიდესი მნიშვნელობა: ყველა ისინი იყვნენდნენ საქართველოს ბუნების და ცხოვრების სურნელი.

მაგრამ მე-XIX ს. პოეტებმა ვერ შესძლეს საქართველოს ფოლადურ სიმდიდრის ამოწურვა და დღესაც იგი წარმოადგენს დაუშრეტელ წყაროს.

როდესაც შეითხვლობთ შორეულ საუკუნის ზოგიერთ პოეტის ლექსებს შენიშნავთ შინაარსის ერთგვარ დაუცხრომლობას და საგანთა ისეთ არჩევანს, რაც ქართული სულისათვის სრულიად უცხოა, და მიმსგავსება ქართულ შეითხვლელისათვის ნაკლებ საინტერესოა. ამ ლექსების დიდ ნაწილს ძნელად თუ ვინმე შეიგრძნობს დააფასებს, და მიმსგავსება მათ არ ეკუთვნით ხასიათის სიცოცხლე პოეტი, რომელიც გასცილდება თავის ქვეყანას, მეტის-მეტად დიდი უნდა იყოს, რომ რაიმე შთაბეჭდილება მოახდინოს. პოეტმა, თუ გნებავთ, სარგებლობაც უნდა მოუტანოს თავის ხალხს, და თუ უცხო სიგრძეს ეძებს, ხელჭკვა რომ რაიმე გახდეს იგი სასარგებლო. ისეთი პოეტები, როგორც გოეტე, ბაირონი თუ შელლი, შეითხვლოს იზიდავენ არა უცხო შინაარსით, არამედ აზრების გენიალობით. მაგრამ ასეთი გენიოსები იშვიათად იბადებიან.

არჩილ ლეჟავა.

Per aspera ad astra

კოლუმბიათამ თითქმის სამხრეთის ცამ მიაღწია, როგორც დიდებულმა ფლორენციელმა მეზღვაურმა რომ იწყებდა. განვლილ გზას რელიგიის, ბუნების ფილოსოფიის, პატრიარქალურის, არისტოკრატიზმის კოშკები ამ მენებს, წინ კი თვით ადამიანის ფილოსოფიის, მეცნიერების, დემოკრატიის და პოზიტიურის ლანდები გადაშლის. როგორც ისტორიის ყოველ აბსოლუტური კრიზისების დროს მოწამე ვართ სოციალური ქაოსის, აზროვნებისა და იდეალების ძლიერი პაროქსიზმის, ურნაბეჭდ რყევისა და დაუდგრომლობისა. ჩვენს კულტურის მიმავალ ზღვა და მშვიდობა. იჩქარება მიმართულება ნეკანიერ ნატურალისტური შეხედულების დაიპყრო და კორინცელის გაძვირება თვალი სწვეთის ახალ ხომლთა ცათ, ცემათო ხმები ესმის მახვილს ყურს.

კულტურის ყველა ხომ ხელოვნებაა. იბადება მისი ძველი შებრუნება თავება. ახალი უეჭველობასკენ მიისწრაფება განსაზღვრისათვის და მის დანიშნულებ დასკვნისათვის მიაჭრს ყველა ჩარჩოს მოგვეპოვა რომელიც მოდის, ლირიზმებს, რომელიც ზღვრულის სილუეტები... მომავალი დღის გარიჟრაჟი ეძებს თავის კრისტალიზაციის რიტმით, კონსტრუქციით, ლოლიკით. მაგრამ ყოველი გარდაქმნა ქაოსიდან და ბევრი არ იცნობს მის მეტაფიზიკურს სილამაზეს. ფუტურისტი გაურბის მის სუსხს; მხოლოდ ცხრა-თვალა მზეს ღმერთება. კვიულმორწმუნე კაპუჩინთ წარმოებით დამსხვრეულ ლმერთების წინაშე. გარბის ყველაფერი—ex partibus infidelium. დღეს გუშინდელი ეპოქის, ხვალინდელს ანათვითაა ამწყრალებს. მეგობ ხუთმაბითა ჰგონია და თავს იჩევს მეფს. ხოლო პ. რახსკევის ამოცანა, იტალია ლაგარდი, სხვაგვარია, ვიდრე ხუთმაბითის. ყოველს თითბის საკუთარი წონა უჩვენოს და ამით სტამბა. ფუტურისტი მის პოზის უწოდებს.

მაგრამ მომავალთა სამეფოში არც მშვიდობა და არც მეფობრიობა... აქ გარდაიქმნა ადამიანი საკუთარი თარიღის, მანქანის თარიღად. ცხლა იბრძვის ადამიანობისათვის. აქ გაიძარცვა სულით ადამიანი, აქ განკაცდა ბუნება და წყვდიადი კოლექტივი დაატყდა თავის ლექსის. ვული სისწრაფით, ეშვა ელსდვეს ეწყლო, დაუძლევლობით, სახელვან ჩანული არსება. თავის სულს გამკვეთს სამიალი მინა, სამშობლოს წყვდიადში ბანს აძლევს ხელოვნება, ეშმაკს დაეფუძნებულ სულს.

საუმაოდ დიდ ხანს ეჩმუწია აღამიანი ვარჯიშის და საკუთრის ეჩით ლაბორატ გადაეწყდა. ცხლა მეჭის მახლი ხმით მეტყველება, ყოველგვარ კატეგორიათა გრკალის გარეშე ნაცარდა. ოკულტური კავშირი სწვდება საშჯარის შემოქმედებით ძალებთან... თანამედროვე ხელოვნება კოსმოპოლიტიკური, კოსმოგონიული ლიკა, პ. ნდინაშვილ; ინდივიდუალური მისწრაფების გზით იღწევს აღიდეინის ადამიანისა და უცნობის შორის დაკავშირება და თავგადებით ეპრძვის სინამდვილეს. ალარა სჩანს შემოქმედი „მე", როგორც ლირებულებათა კანონი, აბსოლუტით ისწრაფის ზღვის. ხელოვნება დღეს მეტრაა ფუტურიზმის, ადამიანი თვით ჰქმნის თავის სამყაროს, როგორც ვერტუ წინაპარი. ბუნების საშინელებათ ზარდილი, პირველყოფილი ადამიანი თავის სულში ჰპოვლობს თავშესაფარს, ჩვენც ვეძებთ „ყოველზაციის", როგორც სიცოცხლის და შინ ეზრდება თვითმობიდით. ჭანუვეთ მხოლოდ უცნობის, მის ვენებით, იგი გვიხსნის, ეპოვეთ ნიშანი საჭირო სულის, იგი დაანგრევს ზღუდეს და ამართავს ეროვნულ დარაჯი.

ხოლო დღევანდელი ხელოვნების არეზე გაბატონებული ეკსპრესიონისტული მიმართულება ქვეყ მთელის ერთი ნაწილია. იმპრესიონისტი უსმენდა და უცქერდა იგი, ექსპრესიონისტი აღარ სახეულ სხივს, ხმოლოდ მეტყველებს. იმპრესიონისტი იცნობს ობიექტს და ცოცხ ხელეულს, ექსპრესიონისტი ამ ციურ სუბიექტთან და მისი ზედმეტით სულიერებას. პირველი გარემოს პრიზმაში, მეორე თვით, საკუთარი ძალებით ჰქმნის სამყაროს პროექციას. პირველი და მეორე მხოლოდ მარადი რიტმის ერთი სახეა. ვინ შეჭმის და გაიოჭყვეს მის სილამაზის სახეს, ვინ აჯეობა ახალი ხელოვნების საშვის, მისი პოპულიზმის?

დღეს ბუნდოვანი ხაზება და თალისმანი, ნუ თუ ვულგარულ ფერთა ლირიზმი, ატომისტური თვალთმაქცობის თუ ახალი ოროლის ბილიკი?

ხელოვნება მისწევს ძველ გზას. აღარა მიუძის იგრა გარეშის სამარებში, არამედ მხილება, არა ზეპის, არამედ მეფობის ეგოისტურ სულიერება. ცხოველი სიმხლით მწვერვალის ყოველდღიურობა. მძიმე ხაზები და არა მათი ლანდი. ებრძვის მეტაფიზიკის, სურათის, სიმბოლოს, მეტაფორის, ლირიკულ ლაბირინთს. სულიერების სიტყვის მომავალ ფორმება... ასეთი თანამედროვე ხელოვნება. აღდგება იგი თუ არა მეზდე მიწიდან?

არჩილ ტატიშვილი.

პოეზიის დღისთვის

საზოგადოდ პოეტები ცხოვრებაზე ნაკლებად ძალუძთ გავლენას, მაგრამ ყოველ ერის ისტორიაში არის ხოლმე ხანა, როდესაც მათი გავლენა იქცევა უდიდეს ძალად. ეს მიდგება მაშინ, როდესაც პოეზია იღებს ჭიტრიოტულ ხასიათს ან იქცევა ხალხის გულების მამოძრავებლად. ასეთი ეპოქა ჰქონდა იტალიას მე-XIX ს. ნახევარს, გერმანიას ნაპოლეონ I ბატონობის დროს, პოლონეთში განსაკუთრებით მიცკევიჩის მე-XIX საუკ. პირველ ნახევარს და სხვა და სხვა დროს პოეზიას უფრო ერთგვარი მნიშვნელობა აქვს.

რასაკვირველია, პოეტების ეროვნულობას შინაარსს აქვთ დასახელებული ბუნებრივი სტრასტები ფიზიკურს იდეალების და ეროვნულობის გამოხატვის, მაგრამ ამას ისინი ყოველთვის ვერ ახერხებენ და ვერც შთაბეჭდილებას სტოვებენ, და ვერც გავლენის ახდენენ.

ყოველ ლიტერატურულ ნაწარმოების მნიშვნელობა კი სწორედ ამ შთაბეჭდილების სიღრმეშია, და ეს არის რომ ანცვიფრებს მის ყოველ დროის მკითხველი სიტკბოსაგან.

მეცხრამეტე საუკუნეში ქართველებს ჰყავდათ რამდენიმე დიდი პოეტი, რომელნიც თითქმის დამოუკიდებლად გამოთქვამდნენ თავიანთ ეროვნულ წრფელობას, და თავისი პატრიოტობის თუ შემოქმედების ბეჭედი დაასვეს თანამედროვეებს. ასეთი პოეტების შესახებ სიტყვა გამოთქმული: „ვინც დაუკვირდება ამ პოეზიის თანამედროვეთა საუკეთესო ნაწილი, იგი სცხოვრობდა უკვდავებისათვის"-ო.

მე-XIX ს. ქართულ პოეზიის დასაწყისი ხუმა იყო. მაგრამ იგი თანდათანობით იზრდებოდა სულით, ძალით და სილამაზით. იგი შექმნა ქართველ ერის მამოძრავებელ ძალად ახალ ცხოვრებისაკენ, როდესაც ქართველობის თითქმის არა ჰქონდა მეტი ფიქრი, მაღალ ლიტერატურა, როდესაც მათ წინაშე ისტორია იყო გადაშლილი, როგორც ბუნდოვანი სურათი, და მხოლოდ ბრძოლის დამწერ სახალხო კრება. მაშინ პოეზია, როგორც წითელი განთიადი ახალცხებდა ქართულ სულს. ქართველი პოეზია, რომელიც მეზღვაურის დამადგენელი

მოლა მინარეთზე

კოტე მაყაშვილს.

მოლამ მეჩეთში ყურანს აკოცა.
იმის ლოცვები ღრუბლამოშვებით:
—სპარსეთმა მეტრი ვერ დახოცა
გულში ჩახუტულ წმინდა დროშებით.

ო, დაარწყით... რას ჰკივის მოლა?
იგი იგონებს ალბად იზანით—
როცა სპარსეთმა ხმლით დაიმონა
პატარა კახი და ალაზანი;

როცა საკუთარ ღუდაქალაქად
გამოაცხადა ტფილისი ჩვენი,
და მკვდრები მტკვარში გადაალაგა
როგორც ემბლემა გადასასვენი.

მორჩა. დახურა მოლამ ყურანი,
დოლბანდს შეეხო ცივი მარჯვენით—
მოლა, მეჩეთით გადმომწყურავე,
შეღიღდრობდა ძველ გამარჯვებით.

და ესმოძვი: თუმც ზეცას ნელ-ნელ აკლდება
მზე, თბილისია და ნაპერწკალი—
ტფილისი ისევ გაირაკლდება
და ნავუბარში ჩადგება წყალი.

ი. გრიშაშვილი.

სიცხე ქალაქში

ქალაქის მტვერში ყოველთვის მარცხვენს
ქვიშიან თვალთა ულონო ცქერა:
ხიფათი მარჯვენივ, ხიფათი მარცხნივ,
არ ვიცი გული რამ დამისერა,
არ ვიცი ქარმა სად გამაქროლა!
მბეზრდება მუდამ შიში და ძრწოლა
და მოლოდინი ყოველ წუთს მარცხის.
გადავარდება ავტომობილი,—
ძაღლი ფეხქვეშ და ცოფიანი,—
და დაფეთდება ჯობს დაურღწობილი
მგზავრი, ჩემსავით წვრილი, გვიანი.
ცხელ ტროტუარზე ქვა გავორდება,—
და გულის წამლებ გრაალს მოვისმენ:
ქუჩა იმსხვერპლებს ფილოდ ვიმეზ.
ცხელ ქვაფენილზე მტვერი გროვდება,
ამ დროს ფეროვად მომაგონდება
სოფლის ქნილი და უწვიმარ ცის
ალერსიანი, ტკბილი სიცხარე,
მზე, გადმოსული ანთებულ ზოლად,
ახლად მოთიბულ ბალახზე წოლა
და სურნელება დაუვიწყარი
მიწაზე ფეხით გასრესილ მარწყვის.

ს. აბაშელი.

* *
*

რა საშინელი იყო ზამთარი:
თოვლი, ქარბუქი, ნისლი, ყინვები;
რა სანატრელად გვქონდა გამხდარი
ცა მოწმენდილი და მზის სხივები!

ო, რა წამება გამოვიარე,
როცა ოთახში კარჩაკეტილი,
ვუჯექ სარკმელთან და მელოდიარე,
ზეცას ვუმზერდი, გულდაწყვეტილი!

მეგონა, მოხმობს სამარე შავი,
ვერ გადურჩება ამ სევდას გული,
უიმისოდაც ძლივს-ძლივს მელექავი,
და ვერ დამატკბობს კვლავ გაზაფხული!

მაგრამ მეფობა ზამთრის სრულდება,
ისევ ვიხილავ საყვარელ მაისს
და, რომ სურვილი კვლავ უსრულდება,
სული სიამეს გრძნობს უზენაესს!..

დუტუ მეგრელი.

მოგონება

ვერიკო ძიძიძეს

მახსოვს სოფელი ჩემი.
დედის ლოლოცვა ტკბილი.
ქალო, მაჭარი შუშა.
ღამის ჰაერი თბილი.

თეთრი ამლების თქვლი.
და ნაცრიანი კვერი.
თაროსქვეშ დანამალი
ქოტა—თაგვების მტერი.

მოლლილი ჭრაქის ჩრდილი.
ძველი ჯარგვალის ისლი.
ლურჯი სიწმინდე დილის
და კრიმანჭული მგვირცხლის.

ჰერი მზიარლი რუხად.
დანილულბული დედა.
უხმოდ შეიწუხა
ჩვენი ოჯახი ბედმა.

ეხლა სხვა არის ჯავრი.
ვულის გროვალი—უნდო,
ოდის დახურულს ყავრით
ფული ქალების გუნდი.

ვუცქერი დაბლა დახრილს
მაღალ სიცოცხლის მიზნებს,
ცრემლებს დედისგან დაღვრილს
და უიმედო ნისლებს.

დღეს ნისლებია მცველი
ჩემი ოცნების ხმების,
და მოგონება ძველი
ფეხ-ტიტველი ყრმობის.

ხარიტონ ვარდოშვილი.

პავლე ინგოროყვას

საქართველოში მაისი მოდის
გამარჯვებული მზის მახვილებით,
და მარგალიტის ბრწყინვალე ზოლით
ოჯავშნებიან მთაგრეხილები.

თუ ცას გადავლმა სულმა ვერ ავა,
სხივების ჩქერი მოგვაწვდის სარკეს;
შორი მანძილის დასახვეწავად
ლექსებმა სულში ფეხი ჩარგეს.

ავანთებთ სანთლებს... და პოეზია
აახმაურებს ზარებს სიონის,
ვინ უწინამძღვრებს ჩვენს პროცესიას,
რომ ავყვეთ მწვერვალს კავკასიონის...

გადახსნა ფარდებს შორეულ დროთა
და საფლებურებს ჩავხედავთ კრძალვით:
ამოანათებს: თამარი, შოთა
შარავანდედის მზიური ალით.

საუკუნეთა ოქროს დაისზე
შალვა გრძნობით გვიკითხავ ოდებს.
პოეტი მგზავრი—ჩახრუხაისძე
შორით იდუმალ ხმას მოგაწოდებს:—

რაინდი მრავალ ჭირთა მნახველი
ქაობს მოვიდა მოსალოცავად,
მაინც დამწიფდა სულში ნაღველი
მშობელი მიწის დასაკოცნავად.—

დღეს საზეიმოდ გაშლილ ალქნებს
დათოლბავს ღლოვა სისხლიან დროზე,
მაგრამ ნაპირებს მაინც მიაგნებ
შენ—პოეტების წმინდა მედროშე.

რკალს შემოგვავლებს ბევრჯერ ხანძარი,
ალები ალებს აითინიებს..
და ყველა მოძმე, გზიდან აქცდარი,
თვის ცოდვებს შენთან მოინანიებს.

სოლომონ თავაძე.

ქალს

მესაყვედურები „პოეტო, გულზავო,
რად დამივიწყე და ამირე გვერდი?"
მაპატიე, დაო!
დაჭრილი ჩავრბოდი ბედით, ბრძოლის ჰაშნს ვმღეროდი
და შენ კი, კაცობრიობის ნახევარი,
დედა და ცოლი,
ავჟენთან ღამის მათევარი,
სიყვარულის აუზი, სილამაზის ბროლი,
სულ დამავიწყდი,
თითქო არც კი შემხვედრიხარ გზაზე.
მაპატიე, დაო! სირცხვილის მახვილს ამოვიწვდი
და შენს წინ თავს დავხრი... აი ასე.
მხოლოდ დღეს მოვხადე სულს საბურავი
და გავხსენი ძველი ჭრილები, შეკრული რითმით.
ამ დროს შემომესმა შენი სამღერავი
და მივხვდი: ჩემ სიმღერას აკლდა შენი რიტმი,—
ყველაზე ენაზესი
და სინარნარით დატვირთული
ქნილებავ უბოდესო
და საიდუმლოებით დაბინდული!
დღეიდან შენს სურათსაც დავკიდებ
ჩემ ლექსთა დარბაზში,
ჩემს ლოცვებში გადიდებ
და იქნები... ჩემი არშაზი.

გ. რუხაძე.

ციხის ელეგია

ღამეა, ცაზე ვარსკვლავი ერთი
მილეიძებს გულში სხვანაირ იმედს,
ეს ჩემი სული—ლანდია ღმერთის,
ეს ჩემი გრძნობა—გრიგალი მძიმე
მე მაშინ მოველ—მზე ანთებული,
როცა მოქროდნენ ხმები სხვა ზარის.
როცა სალამო დამშვიდებული
იდგა სივრცეში ლურჯი ზღვასავით.
ჩემი ცხოვრების სავანი გახდა:
გლოვა, დუმილი და გაწვალება.
და ვფიქრობ: სადღაც უბილავ ბაღთან,
დღეს ჩაიარეს უცნობ ქალებმა.
აქაც ჩემს ახლო სხვები დადიან,
ვილაცა მიჰყავს და გარბის ეტლი,
ეხლა სიცოცხლე ჩემთვის ლანდია,
რადაც სხვა მინდა სიკვდილზე მეტი.
მორჩა, ქუჩაში ვერ გამოვჩნდები,
ტფილისი დარჩა თვალების გარეთ.
სადღაც ყეფს ძაღლი დრო გამოშვებით,
და სიცოცხლით კიდია მთვარე.
რა ვქნა ვერ ვძლებ ამნაირ წამებს,
და იმედისთვის არ მყოფნის ძალა.
და ვარსკვლავების მზიდველი ღამე,
მძიმე ქვასავით ეცემა ქალაქს.
ის ილუპება, მას არ უცლიან,
ქვეყნის სიმძიმე მის გულს მოება.
და სიჩუმეში დაფარულია:
ჩემი სიმართლე და სათნოება.
ქრიან ქარები ასე უსახო,
მოსჩანს ვარსკვლავი როგორც იბობა.
ჩემს მწუხარებას ზრდის სატუსაღო,
და ვგრძნობ საშინელ უმეგობრობას.
არ ვხედავ საშველს, ელონდები ისევ,
დაბნელდა ჩემი ოცნების მხარე.
არ ყოფნის ღამევ! შენსკენ მივიწევ,
არ ყოფნის ღამევ! შენ დამიფარე...

ტერენტი გრანელი.

დედაჩემს

შორდი აკვანი. შორდი შვილი და შორდი ჯავრი.
შენს ოქროს გულში ამარია სევდა ანძებად
ხუთქნის იღბალი ქვლ მოთეთრო და გულით მაქრო.
ქართული გზები დაიქსელა რკინის კვანძებად.

მახსოვს ბავშვობა აქოჩრილი და უდარდელი,
შენი ზღაპრები მაგონდება, ავრე რო გზედავ,
ბატის დაფარნას აშუქებდა თვალის სანთელი,
ხოლო შენს სახეს—სიხარული, ო, დედა! დედა!

სიბერემ ხარბად შეგაწუხა დარდი, ნაღველი,
დამძიმდა ჯვარი—ჩვენი ბრწყინვის—წმინდა ემბლემა.
გაგახსენდება სიზმარშიაც მტკნრი მოლოდინი
და შენი ნაზი გამოხედვა დაიცრემლება.

სიკვდილ სიცოცხლე უკვდავად დაიწყობილა
მიწის ქიშმირი დედის ცრემლით გადაიკრა:
გტანჯავს ორი რამ: საგიჟეთი და საპყრობილე.
გაჰქრა ოჯახი, დედა ჩემო, დაირღვა კერა...

მარიჯან.

მუზა მეოცე საუკუნეში

(პოემიდან)

...და ეტყვის მუზა ყველა შემოქმედს:
—თქვენთან განდობა ჩემი ვალია;
მინდა ჩვენ ერთად შევეგებოთ ბედს,
ნუ გამაგონებთ—მუზა ქალია...
ქალი ვარ, მაგრამ ვიცი ვინა ვარ,
მონათა ვუვლი საუკუნეებს,
თქვენთან ბრძოლაში მაინც წინა ვარ
და მეცა ვცხოვრობ სალუქ პურებს!..
ვინ არის იგი, ხელებს რომ უწვდი?
ვის აცოცხლებ, ეძახი: მზე ვარ!
განუსაზღვრელი წამებით ტკივილი
მივარის ამოსვლას... და ეს ხომ მე ვარ?!
რომ ქვეყანაზე იხვეწავ სახელს,
ენებით და ცეცხლით გენთება თვალი;
მოინადირებ მომღერალს და მნახველს,
მიზეზი მე ვარ, მე—მუზა, ქალი!..
ქრისტეს მოძღვრებას ვეგერ დამსხვრეულს,
კოცნას ამ ქვეყნად რომ ვერ უწველა...
როცა ღმერთივით დავარღვევ სხეულს,
მე ამაღლებულს მიწამებს ყველა!
მაგრამ... ა, ეხლა მე რომ მეწვია,
ჩირაღდანივით გულში ამენთო;
ნარნარი, როგორც სირმის ზეწვია
და მძიმე როგორც ლოდი ან ბელტი!
ა, ეს ტკივილი, ახლა რომ ვიტან,
წამებით სავსე ქრისტეს ბარძიმი;
ის, რაც არ მითქვამს მე არავისთან,
ცათ რომ მიტაცებს, როგორც არწივი!
ხან ღმერთივით ალსავსე ცოდვით,
ანგელოზივით ხან კი უცოდველი...
თქვენ შემოქმედნო, მითხარით, მოდით:
რომ დამატყვევა მას რა ვუწოდო!?

ბაბილინა.

სურვილი შემოკლებით

მწუხარე ხელების მძიმე აბრეშუმი,
ფერმკრთალ ნარცისების თვალთა სილურჯე
არის შეუვარება მარტო შენს გარშემო,
ფიქრები დავაწყე, როგორც სიგარები.

ყურძენს ჩამოკრეფავ მკერდებ-დასიცხული,
ვით სოლერბის, როგორც ბედუინი
უბედ გადაიბრენს მარდი ასი ცხენი
და თმებს დამიკოცნის ნდომა გაბედული.

ენებით შემოკლდება გზები გულისაკენ,
როგორ მიხარია შენთან უმეტესად!
მინდა იელვარდეს ოქროს კულისებით
მზე და სიხარული, როგორც პოეტისა.

ნინო თარიშვილი.

გაბზარული იაშმა

I

შეილა თითზე მე ვატარებ ძველ ბეჭედს ვერცხლის,
თვალად იაშმა, ჩაქუფრული და გაბზარული,
ის სიმბოლოა ჩემი გულის, ჩემი სიცოცხლის,
ის მოწმეა ჩემი განცდის, განცდის ფარულის.
ძველი ბეჭედი ჩაქუფრულ და გამტყდარ იაშმით,
ოდესღაც მეფის შთამომავლის ნაქონი ნივთი,
შორეულ წარსულს შეგ მარადდ დაკეტილს დამალავს
და არის სავსე ამოუცნობ შეუცნობ მითით.

II

ოჰ, ეს ბეჭედი უცნაურობს თავის იერით
და მისი ცქერა საზნელეში მძლეთ შემიყვარდა,
იმასთან ერთად ჩემი სული ქვაიანით მღერის
და არვის ესმის ჩემი სევდა ამ ნივთის გარდა.
როცა მზედ თვალებს მოვანათებ, შევკრთე წამწამებს,
რომ არ ვიხილო შავი ლაქა დაღალულ მზეზე,
ერთი საზმარი შორეული ისევ მაწამებს
და დამალონებს წარსულ დღეთა სილამაზეზე.

ხატო მგელაძე.

ჩემს ბავშვს

შენ ჩემო ბავშვო, სევდისაგან იბოლო ადრე,
ეღოდე მხოლოდ, როცა მგზავრი შემოვა სახლში,
და ყვეტის კრძალვით: „დავსნეულდი, ეხლა მიკადრე,
გთხოვ ნუ გამიშვებ, შემიცოდე, უძილო ქარში".

როცა ჩნდებოდი, ბევრჯერ, შვილო, იავლა საშომ,
ამ ფერმკრთალ ხელებს, ბევრჯერ შენთვის უძლურხნია.
მიმიღე შენთან: გარეთ ეხლა ქარი თამაშობს;
განცლილ დღეებზე, ოჰ, ეს ღამე უარესია.

გადმონერგული მოგონება უცებ დაგეთოვს;
პატარა სახლი, დედის კალთა, სიმღერა ნელი,
და გოლცება, რის იტყოდი: „დედავ რა მელის!"

მაგრამ სიტყვე მოვარდნილი აღარ გაგეთბობს:
გატყდება მგზავრი: „შვილო ჩემო", შენ დაგიძახებს,
და წავა ჩუმათ: გატეხნებს ქუჩაში ძაღლებს.

თამარ გოგელია.

აგუნა

პაოლო იაშვილს.

ბაკაბეკით, მოდის ხტუნვით,
მას ყვავილი რქებს უმშვენებს;
ხელში ტიკით, ცეცხლ სრაკით
გზად მიმავალს ლხენის კოშკებს
უშენებს.

ღამის ტინიდან შეაჩერებს
და მზიდელ თვალებს ჩაამტვრევს.
სვამს, იცინის. სხვასაც ალხენს.
ჩახლეჩილით შეჭრობხებს!
მოარშიცეს ყველას აბრელს.

და გიჟური გატაცებით!..
თავბრუს ასხამს, არა სცდება!
სალამურს რო ტუჩებს ახლებს
ქრიამული გულს მოწყენილს განაახლებს.

სიცოცხლე და მისი გემო
მასში არის, მას განივებს.
ერთს დაანგრევს აშენებულს
და მეორეს თვითვე იგებს.

მეფე არის და ხუმარა!—
ალერსია თვითი მეჯვარა!
ლანდოლები—ტყის ქალები
თავს ევრიან... ერთი ცეკვავს...
დასასრული ვინ სად ნახოს?
შორი ნებით გადალახოს...
ახლ ტინზე ეჟვნით რეკავს!

მოდის ხონზა ხილით სავსე,
ღვინის ღმერთი დაბარბაცებს;
ამბობს: ჩემს სულს დაუმეგავსე.
გოგოს ხელში აიტაცებს
და ფერხული, ხელჩართული
ლამეს გასტეხს, დილას აენებს
ლიმილს ჩუმად შეაპარებს
მახინჯსა და გულით მაენებს!

აგერ, ტყიდან გამოდიან
შემოსილნი ლერწქებით:
მათ აგუნა სალამს აძლევთ,
იხსენიებს ყველას ქებით.
ომერ ქალიც მათში არის—
სიყვარული დაუშრეტი;
ღრუბლებიდან ჩამოსული
ბრძოლის ღმერთი, როგორც სვეტი!

ბაკა-ბუკით, მოდის ხტუნვით!
მათ აგუნა ღვინით ალხენს,
შეყვარებულს თვალს ჩაუკრავს,
მის ცელქობას გამოამხელს.
სალამური აღარ სწყდება
მღერის. სტირის. დაბარბაცებს.
ნატრულობენ: რომელ ლანდალს
შორს ბურანში გაიტაცებს!

სანდრო შანშიაშვილი.

უშნო ლექსები

1.

ვინ მომუშავენეს ფეხლაფეხ ესა,
თვალები ღრმად რო წამუშლია უკან?
დავდები—დგება, მივალ—მომყვება
და მომჩიტჩიფებს ბედს გარდატანს.
ეს არის, ძმანო, სიბერე ჩემი:
მობრილი წელში მდევს ყავარჯნით
და, ვით სიკვდილის იდუმალება,
გაუგებრობას ლულლულებს ენით...

2.

ოქროს კბილები დაიძრო წყვდიადს
აღმოსავლეთის ლიმილმა ნელად
და დილის ხოის ფრთა ცოცხალ მიაქვს
მთაზე ნისლების გადასავლელად.
მეც მაძრობს კბილებს სიბერე ხეტი,
და გულში ბნელა, უტიბად ბნელა:
მას ვერ უშველის აღმოსავლეთი
და ვერც ხოო, ნისლთა სავალა.

3.

იყო ყრმა ვინმე, ყრმობის ბაღში მღიმარედ რბოდა
ყვავილთ სიმრავლე ათასგვარი თვალს უბეცებდა
ყველა მოსწონდა, ყველა ჰყვარდა, ყველას ეტრფოდა
და ერთთან იგი სამუდამოდ ბინას ვერ სდებდა;
სულ არჩევნობდა... არ იცოდა ამ ყრმამ ზეციდა,
რომელი ვარდი მოეწყვიტა ხელით მორცხვითა.
დაბერდა... სიკრძე არჩევანში შემოეცვითა
და ისე მოკვდა, რომ ვერც ერთი მან ვერ მოსწყვიტა.

ი. მჭედლიშვილი.

მაისის დილა

მაისის დილას შევეგებე სისხლიან ხელით,
ფოლტვების ჰირმა დამძლია და გამაფერმკრთალა.
ოცნების ნაცვლად უაზრობამ დამრია ხელი...
კუბოს ფიცრებათ ყოფნის აზრი შიგრის ჩამოვთალე!

განმარტოებით ქუჩა-ქუჩა დავეხეტები,
მაღალი, როგორც აზიდული ცამდის ლერწამი;
ძიების ბილიკს ავედევნე და იქ დავეძებ,
რომ არსებობის სინამდვილე ვიგრძნო, ვიწამო!

გადატყდა სიტყვა და დღეს ვიცი, როგორც მტკიცე რამ,
თვით მეგობრისგან მუხთალ ბედმა ველარ მარგუნა,
გადაირბინა ჩვენს გულმკერდზე მუქნაგმა ძერამ:
—ბასრი კლანჭებით ღრმათ დამკოდა, წელში გამლუნა!

და თუ-კი შემრჩა მაინც კიდევ ყოფნის ნიშანი,
ეს წყალობაა ჩემი მწველი მზის და ბუნების,
აქ არის ნამდვილ პოეზიის მტკიცე აკვანი,
და მას მეკურველობს ღმერთი ტრფობის და ხელოვნების!

ლადო გ[illegible].

პოეზიისთვის

შეიძლებისობა, ვარდობის თვის ახალი სული, ყვავილთა ფეთქვა, მუზების ფრთოდ გარდაქმნიჩქენა ჩვენს ქვეყანაზე პოეზიის დღე.

… მთა თუ ბარი, ტყეები, … დღეს ეფემია საქართველო, … მთაც.

… ბნელი, სჭარბობს ნათელი, … გალობის ღირი, … სიმღერის: დღე პოეზიის.

პოეზია ძიება სიმშვენიერისა, მისი … ყოველ ასოში, თვით სიმშვენიერეში: ყოველი ქმნილება ზიარია … მარადიულ მბრწყინავ არსების განსახიერებას; … ლექსებში; … სიტყვის ძალით, … წყვრით იმისი ქარგვა. … სახეები ნამდვილზედ ცხადი, უბერებელ-დაუშრეტელი!

სიმშვენიერე ამ სფეროში წინ მიაქროლის, ჭეშმარიტება და სიკეთე მათი უშრეტნებს, არ დაცილოთ ერთიერთის მშობილნი!

ჭეშმარიტება ერთი არის მუზების ღვთისა, ის ერთადერთი მისიწორში, მიეწოდებოდ ყველა სულში, ყველა კაცში თავის სახის მქონებელით, ტურთა ხატების. პოეზია ღმერთი არის მარად მბრწყინვალე, ნათელი სხივებით შემოსილი კალობრიობის, ყოველისა არსის. პოეზია ხომალდის რელიგია, შემდეგ მოლემათა უცვლები სარწმუნოება და პოეტები ქურუმები ამ ნათელ ღმერთის, მისნი მჯობნნი, მომღერალნი მისის დიდების...

— წამოვიდნენ, წამოვიდნენ!

შეირბა ხალხი. აგერ მოდიან, ყვავილებით შემკობა ერს მათი შუბლი. მანძილგამოვლილი გარდებიათ ბრძოლა მეფეარი, სხივთა დაშვებით ურმინით ბნელის ძალებთან და … დაბრილან: დაქანცულან წყლთა სიმრავლით. გვერდს უმშვენებენ ომგარდახდილი ნორჩი მქედები ძალით სიმრავლით აჩქარებულ-აზვირთებულნი. მიდის ახწევენ პოეზიის ბრწყინვალე დროშას, ერის იმედნი, გაუძლევებიან წმიდა საქმეს თავდადებულნი.

მოდიან დინჯად, პირზედ ღიმი გადაჰფენიათ, მოდიან ზორვად, გუნდრუკი კმევად სამსხვერპლოზედ პოეზიის. თავეულთ ცრემა, ყვავილთ წვიმა ვაშას ძახილი!

ვასილ ბარნოვი.

Panta rei.

შფოთრი. მეფერო. მარტოობა.
შიში. ბნელი არარობის.
შავ ფარდებში ვილეკ სწოვებს.
ფანჯრის იქით არის რაღაც—
სიდილე დიდი უცდიები
ტან-მოშველი თმა ქერილი მიჰქრის...
ზამთარ ზიზღელს, შექის ტყეში,
სულ უაზროდ მიიჩქარის...
უნანებლად, ტუჩ-დაკვნით,
დიდ-ნაბიჯა მირბის...
და ხელებსა ვით წნელებსა
აწევს ძალით აზიდილებს...
ქარის ტალღას ტალღას აკლევს...
ყველა სულდგმულს აწრიალებს...
დაიცადე, დამიცადე მე მოვდივარ...
არც კი ესმის... ვერც კი შედავს...
მირბის... როგორ დავეწევი...
რომ ცოტა ხნით დაეცადნა...
რომ როგორმე... წავეწევე...

ხალამბო.

ლირიკის ფილოსოფია

ოსვალდ შპენგლერი

შპენგლერი ყოველ საკითხს ფიზიონომიური ტაქტით უდგება. ეს ტაქტი არის სიცოცხლის პროცესის განხილვისათვის საჭიროსი საშუალება. მხოლოდ ამ ტაქტის საშუალებით შეიძლება ხელოვნების შინაგანი სტილის აღმოჩენა. ამას თვით შპენგლერის მავალითი ამტკიცებს. „დასავლეთის დაცემის" პირველ ტომში სწორედ ამ მეტოდით შესძლო შპენგლერმა ხელოვნების პრობლემის მთელი სიღრმით განათება. შპენგლერის მიერ სტილის დახასიათება ევროპიულ აზრის უდიდესი მიღწევაა. ამის შემდეგ შეიძლება ხელოვნების საკითხებში შპენგლერი უდიდეს ავტორიტეტად ჩაითვალოს. ჩვენთვის მისი აზრი ხელოვნებაზე ისეთ საინტერესოა, როგორც დიდი პოეტის გოეთეს აზრი. მით უმეტეს, რომ შპენგლერს ღვთაებრივი ინტუიცია ამეტყველებს და ხელოვნება უცნაურ ძლიერებით აზოდებს. დღეს მოკლედ ლირიკის ფილოსოფიას გადმოვცემ—ამბობს ის „დასავლეთის დაცემის" პირველ ტომში. ამ წიგნში სხვა განათლული აზრი ლირიკაზე არ არის. მაგრამ ხელოვნებასათვის ლირიულ ელემენტის ფუნქციობა დამტკიცებულია. ლირიკის პრობლემასთან პირდაპირ მისვლა არის მხოლოდ „ლირიკის ფილოსოფიაში", რომელიც გამოჰქვეყნდა გერმანელ პოეტის დრემის ლექსითა კრებულის წინასიტყვაობად.

„ენა ადამიანობის ჭეშმარიტი სახეობელია—ამბობს ოსვალდ შპენგლერი, ენის რამდენიმე ბგერაში იფარება შეუძარწუნებელი სიღრმეები, გამოუცნობი საიდუმლოებანი და სიცოცხლის საუნჯე—უამრავ თაობათა განცდანი. მაგრამ ეს „არ იციან". უკვდავებლურ საუბარში ეს ჩვეულებრივი სიტყვებია. ენა გაიხსნება მხოლოდ იშვიათ დროს და რჩეულთათვის: რა ხდება მაშინ აღწერა შეუძლებელია. ენა დემონი გახდება: ის აპყრობს ადამიანს, ის ამაჩრჩილებს მას. ასეთ მომენტში დროის გრძნობა ფართოვდება საურცის შეგრძნებით: აქ, ცოდნაში, სადაც ადამიანი თვით არის ბუნება, როგორც უცნაური შიში სიცოცხლის, რომელშიც სული იძირება.

აქედან: ფაუსტური ლირიკის სული სხვაა და აპოლონური ლირიკის სული სხვა. იქ, საბერძნეთში, მახლობელი, ხელშესახები სახეები, ყველაფერი ნათელი. დასავლეთ ევროპიულ ენებში კი იფარჩქნება რითმის ხელოვნება, უხილავი ბილე აქსოვება სტრიქონებში: იწყება კონტრაპუნქტი ბგერის და ტაქტის, ჩრდილის და სინათლის, სიტყვის, აზრების და სახეების, რომლებიც შორიდან ილქარებიან, იწყებიან, მირბიან, ხტიან, ერთმანეთს ეძიებენ და ჰქრნიან უცხო თვალისათვის რაღაცას, რის განმეორება და მოგონება შეუძლებელია—იმლება სასწაულებრივი ტრანსცენდენტალიზა. მთელი სივრცე და მთელი სიშორე.

ყოველი ანტიური ლექსი—სიტყვიერი ქანდაკებაა, ყოველი ევროპიული სონატა.

ევროპაში ჩნდება გმირული ჰანგი და ჰიმნი. გმირული ჰანგი შელავნებაა ახალგაზრდული ძალის მოჭარბების. ის გამოხატავს: ბრძოლის და სიყვარულის, ვიცერი ძალის დაუდგრომლობის ორ თვისებას,—ერთგულობის და შურის ძიებას, ზეიმის დროს სიცილს და ბრძოლაში სისხლის ღვრას... ტრუბადურება...

რელიგიური ჰიმნი-ჰანგი დამინებულ სულის, განვითარდა გმირულ ჰანგისგან დამოუკიდებლად. ჰიმნი ტრიალებდა არა ზრდის დენაში, არამედ თრთოდა დამთავრებულის და მოუბრუნებლობის წინაშე—სიკვდილის წინაშე.

გმირული ჰანგი-სიცოცხლის პოეზია ალიზირდა ხალხურ ენაზე. ჰიმნი-სიკვდილის—პოეზია ლათინურ ენაზე.

ეხლა პირველობა ქალაქს ეკუთვნის. ის ქუჩებით, ჩვეულებით და პროფესიებით ჰკვეცავს და ჰკეტავს ადამიანის სულს. სული მოწყვეტილია სივრცეს. ბაროკკო ყალბი ლირიკის დროა. რამდენადაც მაგრდება ქალაქის მცხოვრები, იმდენად ზევიდან დაჰყურებს იგი გლეხობას და მონასტერს, ამიტომ სიტყვა მისი მაშველი მცნებაა მხოლოდ.

მაგრამ მაშინ, როცა გონებას დაიმძიმებს თავისი თავი, როცა გონება დაეჭვდება თავის ღირებულებაში, კვლავ იქმნება შესაძლებლობა ნამდვილი პოეზიის.

აქედან: ყოველ კულტურის დასაწყისში და ბოლოს აღმოცენდება დიდი ლირიკა, ადამიანის სიცოცხლის გაზაფხულის და შემოდგომის ჰანგი, ავარდნა პირველ სულიდან და ჩაძირვა ცივილიზაციის სიცალიერეში. ეს „მეორე ლირიკა" ლირიკა შემოდგომის—რამონტიულია. მელანქოლია, არა მარტო დაკარგულ სიხარულის, არამედ მქმედი ძალის დაკარგვის გამო.

რამონტიზმის ხანა ჩვენი კულტურის ალექსანდრიული პერიოდია. არასდ რამონტიზმი ისე მაღალი და ღრმა არ ყოფილა, როგორც გერმანიაში. გოეთეს ფაუსტის პირველი ნაწილი ეკუთვნის ამ პერიოდის დასაწყისს, მეორე ნაწილის ზოგი ადგილები ბოლოს უახლოვდება, მაშინ, როცა წმიდა ლირიკის პოეტების მთელი რიგი, თითქმის ყველა დიდი სახელები, შუა ხანას ეკუთვნიან.

დამთავრებულ რამონტიკის შემდეგ ნამდვილ პოეტის მოელენა შეუძლებელია. აღარ არის შთაგონების ძალა ქალაქის დაბმულ სულის საწინააღმდეგოდ. ეხლა შთაგონების მომენტშიც აღარ შეიძლება გერმანულ ენის სრული გრძნობა. მხოლოდ ჭკვიანი ინტელიგენტობა თუ მიდის იქამდე, რომ იგრძნოს, თუ როგორ უნდა ჰქონოდეს ეს ნამდვილ პოეტს. ისინი თავს ძალას ატანენ (ჩვეულება თავის თავის მოტყუებამდე მიდის) მათი სიტყვები ჩამქრალია მექანიკურად და არა შთაგონებით. ისინი ახალ სკოლას, ახალ ეპოქას და ახალ შეგნებას მოელიან, მაგრამ ლირიკის ისტორია დასრულდა. ლირიკა უკვე აღარ არის. არის მხოლოდ დამთავრებული ლირიკის ძარცვა".

განზრახ ზოგადი ადგილები მოვიყვანეთ. შპენგლერ კი ფაუსტურ და აპოლონურ ლირიკას ეხება. ევროპის კულტურისათვის აპოლონური ლირიკა გაუგებარია. ფაუსტური ლირიკაც ამოწურვა და აღარ არის. იგულისხმება ნამდვილ—პირველ განცდის—ლირიკის ამოწურვა ფაუსტურ ევროპიულ კულტურის ფარგლებში. შპენგლერს ნაწერები ფორმა და შინაარსი არა სწამს, მათ უმეტეს ნაწარმოები განცდით მისთვის ორგანიულია, თავისთავადი, ამიტომ … … არაა განცდა და შემოქმედება: ყოველი შემოქმედება ჭეშმა ახალი, საკუთარი, განუმეორებელი. ის ასეთ შემოქმედებას იმ ერის ფარგლებში აღარ მოელის, რომელმაც ორგანიული მქმედი ენერგია ამოწურა. „დასავლეთის დაცემის" ორივე ტომი ამის მტკიცებებს. ზოგი აქ წინასწარმეტყველების ზუსტ… ეს არაა მართალი. შპენგლერ ფაქტებს ეყრდნობა, მისთვის მხოლოდ არსებული ფაქტები მეტყველებენ. ევროპის კულტურის და ხელოვნების მქმედი ენერგიის ამოწურვის დროთ თვით შპენგლერს თითქმის წლებით წინ უწერდა ფუტურიზმის, ექსპრესიონიზმის და დადაიზმის შემდეგ, ნუ თუ ეს კიდევ საეჭვოა! ევროპის კულტურის ორგანიული სტილი დაირღვა. „ლირიკა უკვე აღარ არის". შპენგლერის აზრი—განცდა ამის გენიალური მიხვედრაა და არა წინასწარმეტყველება.

ვ. ზორელი.

ისევ შეშლილის დღიურიდან...

ქრონოლოგიაში 1895 წელი ამოშალე. ამ წელს დედის სახე დამძიმდა. მე ჩავისახე. სისხლი ჩამქქვა გულში, ავტოკდი. ხორცი შევისხი. ნოემბერში ფეხი ავიდგი—დედის საშოდგან დავიძარი ქვეყნისკენ. რვა თვეზე მეტი ვეღარ მოვითმინე, ავჯანყდი. პატარა სხეულში დიდი სურვილები მედგა. ორშაბათს დავიბადე, ეურამალა დაკიდებული—უკულმა. შავი კატა მოვიტანე ქვეყანაზე, სხვა არაფერი. ვალი დამირჩვს. არ ვიცი რად, დღეში სამჯერ მიკოცნენ ხელ-ფეხს, მონობას, მორჩილებას მაჩვევდნენ.

ღამის სიზმრებში წამოვიზარდე. კოცნით მიზილავდნენ ყოველდღე სხეულს. შავი შუქი მედგა აკვნში. ვერწმოდი უდარდელად. პირველად ლაპარაკი დავიწყე ტირილით, სიცილით, ხელების მოძრაობით. მაშინ ეს ყველას ესმოდა. რვა წლისა ვიყავი, რომ სურვილები ამოძრავდნენ. ათი წლისას ფიქრი შემომაკვდა—სურვილში რომ სკაფვე გადახტომა. ეს პირველი მკვლელობა იყო, საზარელი, ანგარიშმიუცემელი. ლაპარაკი თხუთმეტი წლისამ დავიწყე უცნაურ ფიქრებით დატკეროთულმა. მაშინ იყო რომ სიყვარულის ხეში ლამაზ ქალს აესადრდი შავი თვალებით. მაგრამ მეტოპე ენახე: სიკვდილმა დაიწერა ჯვარი იმ ქალზე. ვულარავან შევიყვარე მას შემდეგ, სიკვდილი არავისათვის შემეტყობოდა. ფიქრის ფერი დამდო. დავინისლე ტანჯვით დავიტვირთე. მოთმინებამ ნახა თავის საზღვარი, მოუფიქრებელმა ფიქრმა ძალი დამიმტვრია. ღამე გამითეთრა. ხმები მესმოდა ისევ ჩემი, ჩემი თავი მაწუხებდა, ყოველ ღამე მელანდებოდა, არ მასვენებდა. გაჭკვეც ვულები წინ შემომეყარა, ხან ესის მიყოდდა—მალიზიანებდა. ხან დამეკინოდა საზარლად, მოთმინებას საზღვარი დაუდო...

საშველება რომ მომივა, ფიქრები შევკარი, ღვინით—გაველთედი. ნამდვილი ცხოვრება ამ დღიდგან დავიწყე უცნაურის კანკალით. ბევრი საზარელი სურათი მეჩვენა:

...პირველი:

წითელი ზოლით შემორტყმული მიბნეული სურვილი ნებივრობდა გაზის კაბაში. ქალი! იისფერი ენება ედგა სხეულში. ლამაზი, ხორცის სუნი იდგა მძიმე ნისლად მის გარშემო. დარიქილი კაცი უკოცნიდა პატარა, მიმზველ ფეხს. რბილით იზმორებოდნენ. დიდი სურვილი ვუცნაში ინასკვებოდა. ეცებოდა ეგა ვდგთ სხეულში. სა-

პორტრეტები

I

დღეს მედარი, ლურჯ-შეწითლებული და თვალებ-გაბრწყინებული, ლეიდ მეგობრისაკენ მიეშურებოდა. ლამაზი წვერ-ულვაში ტუჩებს უქმნიდა და გული სიგულეში აღარ უჩერდებოდა.

— აბა, მოველი ორად!—უთხრა კარების შეღებისთანავე მეგობარსა,—მიგდებ?

გულში გაიცლო, ვით თუ არ მიეგებოს, და სახეზე ნისლმა გადუკრა.

—მაშ, მაშ!—უპასუხა ორადმა და მკლავი მკლავში გაუყარა.—არც კი შეგაცვენებ, მერედაპირ გეჩვენებ.

ორივენი მეორე ოთახის კარის მიადგენ. ორადმა ჯიბიდან გასაღები ამოიღო.

—დაკეტილი გქონია?!—ჰკითხა გაკვირვებით მედარმა,—ვინ შეგიძვრება?

—ეს კარი ჩემი გულის კარია და არ მინდა შეილოს ვინმემ და შიგ ზეიმი. მიუგო მეგობარმა.

ამ სიტყვების გაგონებაზე ცოტა არ იყოს უმერხულად იგრძნო თავი მედარმა, ვით თუ ჩემი თხოვნამ ანჩელა და იმიტომ უნდა მიწყენინოთ, იფიქრა გულში და უკან დაიხია... წასულა დააპირა.

—არა, არა! მავას ნუ იზამ—მიმართა აჩქარებით ორადმა და შეაჩერა.—შენ ის ყინშვეებში როდი უნდოვხარ. შენ უყოოდ უნდა ნახო ჩემი კოლექცია სურათებისა.

სურათების ოთახში შევიდნენ.

—ჯერ ამაზე შეეხედეთ.—წასჩურჩულა ორადმა მედარსა და უმეტესად სარკის წინ დააყენა.—ხედავ? ვერთმანეთში ვერ გამოვარჩევენ. ეს ჩვენი გარეგნული მსგავსება შემთხვევითი როდია, შინაგანი მსგავსების გამომხატველიც არის... ჩემი კოლექცია შენც შეგიყვარდება...

სურათებისაკენ მიტრიალდნენ.

მედარს თვალები აუციცდა... თავით ფეხამდე უცხოდ გადმოცემული, ადამიანის სახეები უცქეროდნენ.

—დიდი, რა ფერადებია!—წამოიძახა აღტაცებულმა.—მაცნობეჯენ მაცნობეჯენ! მე და ჩემმა ღმერთმა მაცნობეჯენ!

ორადს მიუტრიალდა.

—ესენი ხომ ძალიან ბევრი ყოფილა? ვინ მოგცა? სად გიშოვია? ვისი ნახატია?—მიაყარა ზედიზედ კითხვები.

—ცნობილ მხატვრისა.—გაიგონა მედარმა დაბალის ხმით წარმოთქმული სიტყვები.—ცნობილ გალერეიდან გამოვიტანე.

მედარმა თითებზე ჩამოთვალა ცნობილი მხატვრები და ვერც ერთს ვერ მიაკუთვნა. ცნობილი გალერეებიც გაიხსენა და მხოლოდ მხრები აიწურა. მეგობარს ეჭვის თვალით გადახედა, იქნება თავის ჭკუაზე არ არისო, მაგრამ ამის მაგიერ … … რა … და … თავის სურათებს.

—მაინც ვერ მიხვდი, რომელ გალერეიდან არის!—დაიძახა … მედარის სიტყვებმა უნებურად ჩაითვალისწინა სიჩუმე.

—ამ გალერეის ჭერად ცა გადაჰხურვია და ზღვად დედამიწა დაჰფენია,—განუმარტა ორადმა,—თვალი ლამაზებშიც შემოხედავს სიმრავლეს ბოლოს არ ჩანს!.. ახალგარდა კიდევ ჩვენი ჩაცმულობა ნიადაგ ცვლის; ყველაზე ცხოვრება უჭირავს და დაუძლეველად ეწევა ცხოვრების ნაპირებზე ფერადებსა.

—შენ, კაცო, იგავებით ლაპარაკობ!—უთხრა მედარმა.

ორადმა გაიცინა.

—აბა ერთი კარგა გადაავლე თვალი!—სთხოვა მეგობარსა და თან ხელი წაავლო.

მიაბრუნ-მოაბრუნა.

—შენ განა ტყუილად წამოიძახე პირველ დანახვაზევე,—ეს სურათები მართლა, მაცნობეჯენ და გრძნობენ კიდეც.

—ხომ მეტყვი ვისი სახეებიც არის? —ჰკითხა ხელმეორედ.

—როგორ თუ ვისია?—შეიტია ნერვიულად ორადმა.—ეს პორტრეტები თვითონვე არიან იდეები თავისი თავისა!

მედარმა არაფერი უთხრა,—არ გაუგია. სურათებს დაუწყო გულმოდგინედ თვალიერება. ბევრი არ არისო, ამბობდა გულში, მაგრამ რაც არის, მართლა რომ არისო...

ორადი თავს ევლებოდა ამ უცნობ ნაწარმოებებს, ზედ დაჰკანკალებდა. თითქოს ცოცხალ არსებათ უკვირდა, ისე უყურებდა თვალს თვალში თითოეულ პორტრეტსა. მედარი ხედავდა ყველა ამას და იცინოდა. ბოლოს ვეღარ მოითმინა და გამოელაპარაკა ორადს.

—შენ, კაცო, კერპთთაყვანისმცემელი გამხდარხარ! ვგონებ, მალე მსხვერპლსაც შესწირავ ამ ტილოებზე გამოხატულ არსებებს.

—ტილოებზე? არა! სულები!—გაისმა პასუხად.—ეს ტილო, ტილო არ არის! წყლისაც გიხარია, სივრცე და ეს სახეები კერპები არ არიან! ხედავ ამას?—მიუთითა ორადმა მედარს ცალიერ ტილოზე.

ტილოს ლეიბ ტოტები აჭიობდენ.

—ხომ ხედავ? კარგა დააკვირდი, დააკვირდი! ხედავ?

თანხმობის ნიშნად მედარმა თავი დაუქნია და თან დაიცინა;

—შენ თუ ხარ ის უცნობი მხატვარი? ალბათ თუ გინდა ზედ გინდ გაიმხატო?

ორადმა ხმა არ გასცა: მხოლოდ მხრები შეიშმუშნა.

—ეს ლეიბ რაფის ნიშნავს?—შეეკითხა მედარი.—ტილოს რათ უნდა გლოვის ნიშანი?

—დაგვკარგე!.. მიუგო ორადმა მწარე ღიმილით და თვალები მოჭუნა.

ახლა კი ცოტა არ იყოს, მედარმა მეგობარის სულის ვითარებაში თითქოს უწყრობა დაინახა და დააკვირდა.

—რას მიჩაჩრდი?—გაუჯავრდა ორადი.—თუ გინდა, სურათები გასინჯე, მე კი თავი დამანებე.

—კარგი მეცყუ მეზედავს და მე რომ შენ შემოგხედო რა იქნება?—უპასუხა შაბლონური ანდაზით მედარმა და პორტრეტებს მიუტრიალდა.

მალე ყველაფერი გადაავიწყდა. მხატვრობამ წაართვა გულის-ყური: ფერადები ხან ახალგაზრდათა სახით ცვლინებოდნენ, ხან ქალთა მშვენიერულთა სახით. თვითეული სურათი თავისებურად მეტყველებდა. მედარს გული ნეტარებით აღელდია და პირიდან სიტყვებად გადმოდინა:

—ეს ახალგაზრდა სწორედ მებრძოლი ანგელოზია... არა, არა! მშვიდობის მახარებელია!.. ღმერთო ჩემო, რას სჩადის?! ხან ცეცხლი ელვარება თვალებში, ხან ნელი, ნელი სხივი უკიმციმებს!.. ეს ვინღა არის, დროს ნაკვალევი რომ უჩანს სახეზე? ბევრი იწვალა ეს ხანავს და მაინც შარბათით გაიმასპინძლდება... ეს აღელვებული ტბაა ნამდვილი. ვინ იცის რამდენი ხებმის ძალისა მალავს თავის გულში სახის კუშთების იერზე ეტყობა... ეს ხომ მხოლოდ სვედის ჯანის! ცის მიძებნელ მარტოობის გრძნობით გაიტოლა და მაინც თავის სხივთა ზეწრით სხვას გულს გაავებულს უწყალობს... ეს … … ეს … კიდეც … ციხეა, … ხაზი გული რომ საიდუმლოდ უფურქებს... ეს ნამდვილი კვესია, ნაღველის ყოველი სიტყვა ტილად მოვდება და აბაჰგრუვლდება... … თუ არის?..

ორადმა მედარს ხელი წაავლო და სიტყვა ნაკადი შეაწყვეტინა, თავისაკენ მოატრიალა.

—მოგეწონა არა?

—მოიცადე რას მიქვიან! ისე მეცოდნოდა, ისე, ისე რომა ჩემ დღეში არ დავივიწყებ!—უპასუხა აღტაცებითა სავსე … ხმით მედარმა.—ოთახიდან გასვლაც კი მეზარება ეხლა. აქ რომ სიკვდილი მეწეოდეს, გულუკვეთ ნეტარებაში დავლევდი სულსა.

ამ სიტყვების გაგონებაზე ორადი შეკრთა, სიყვარულად ხელი წაავლო მედარსა და სურათების ოთახიდან ძალით გაიყვანა. მედარმა იწყინა, ცივად გამოეთხოვა მეგობარსა და შინისაკენ გასწია.

II

მალე მედარმა მეგობრის საქციელი დაივიწყებას მისცა და ერთი კვირის უკან ისევ ეწვია.

—რა ღმერთი გიწყრება, კაცო!?—დაეტია ხუმრობით,—როდემდის უნდა იყო ეგრე კარჩაკეტილი?—მხრებში ხელი წაავლო და მისწი-მოსწია.—თვალი გაახილე, მიიჩქმ-მოიჩქმე, გაიარ-გამოიარე!

—თავი დამანებე!—შესთხოვა ორადმა დაბალის ხმით მედარსა და პორტრეტების ოთახის კარებს მიეცქირდა.—წამო გაჩვენო.

მედარმა თანხმობა განაცხადა და მალე მეგობრის წინამძღოლობით სურათებს შორის გაჩნდა, სიჩუმე დაუწყო.

—აქ მო!—უთხრა მეგობარმა და მარტოობის გრძნობით გასიხულ პორტრეტზე მიუთითა.—აღარ მგრძნობს, სულით, გონებით სხვაგან არის. გული მედიდება!.. სული ნაცრისი მთოფლი სულის ძლიერი ამონაკვნესით და ზენაარს დაეძებს.

მართალიც პორტრეტი, პირველად რომ ნახა მედარმა, თითქოს ოთახში ყველაფერს აიწყვლა. დღეს კი თითქოს ოთახს გასცილებოდა და შორს სიდღისაც იყო. დანარჩენ სურათებს კიდევ სახეზე ნისლი მოსდებოდათ, ბოლმა შეუთაწყვლებოდათ.

მედარმა უნებურად თავი დაღუნა: თვითონაც იგრძნო გულში სიცივე.

—მე რადა შეაში ვარ, რომ ლადის არის ეიტრთო?—გაიფიქრა გულში.

—აკი გითხარი—ჩემი მსგავსი ხარ მეთქი!—გამოელაპარაკა ორადი თითქოს გაფიქრებულის პასუხად.—შენ ჩემი ცალი ხარ, მეორე მე.

—თუ შენ მე ცალი ვარ, ან მეორე მე, რაღათ გამიყვანე ამას წინათ ძალით აქედან?—შეეკითხა მედარი ღიმილით.

—რათა და ჩემ თავსაც ეგრე ვექცევი.

სიჩუმე ჩამოვარდა.

მედარის გულმა სიავწროვე იგრძნო, გარეთ გაიწია, მაგრამ პორტრეტები იკავებდენ. უჩინარი ჯაჭვებით ჩაიჭედენ.

—მეც ეგრე ვარ,—უთხრა ორადმა.—ორჭოფობ არა? დარჩენაც გინდა, წასვლაცა.

მედარს ხმა აღარ გაუცია, თავს ძალა დაატანა და პორტრეტების ოთახიდან გავიდა. ორადიც უკან გაჰყვა.

III

წიგნს ჩასცქეროდა მედარი.

—ეჰ! შენცა ერთი! გული გაიწყალე!—წამოიძახა გაჯავრებულმა და ზლვეზე დაანარცხა.

წიგნი დაიშალა და მედარი გაწითლდა.

—რა დამიშავა უბედო საგანმა?—იკითხა ხმა მაღლა.

—არაფერი.—უპასუხა ვილმაც.

მედარი შეკრთა და უნებლიედ მიიხედ-მოიხედა, ხომ არავინ შეუმჩნევია. ოთახში მარტო იყო.

მოწიწებით აკრიბა გადანტული ფურცლები. თითქოს ბოდიში იხდიდა, ისე დაუწყო სათითაოდ კანში ჩალაგება.

გაფუჭებული საქმე გამოაკეთა და ოთახში სიჩუმე დაიწყო. ვერ ისვენებდა.

—სანთურაძე!—შემოესმა გარედან თავისი გვარი.

კარი გაიღო და ხელში წერილი დაიჭირა. მეგობარი ორადი იპატიჟებდა. დაიბეჯრა ქუდი და გავიდა. ხიდეებთან საათში დაბარებულ ადგილას გაჩნდა.

მეგობარი დაღვრემილი დახვდა.

—რა დაგემართება, კაცო, რომ შენი სახე … …?—მიაბალა … სიტყვები.

პასუხად ორადმა მკლავში ხელი წაავლო და პორტრეტების ოთახისკენ გაიყვანა. ერთი სურათი აჩვენა. სახეზე რომ დროის მწარე ნაკვალევი აჩნდა და მაინც შარბათით უმასპინძლდებოდა მნახველსა, ის აღარ იყო … ცალიერ ტილოს მეორე … იყო.

—მიიწვ…?—ჰკითხა გაჯავრებით მეგობარსა მედარმა,—რა ქამეტის საშუალება მოიპოვე?

ორადმა თავი გაიქნია და ტილოს თავზე … მედარმა ზედ … გამოხატული ხელის ჩონჩხი შენიშნა. მიხვდა, და შეძრწუნდა: სურათზე ცხოვრების ულმობელ კანონს ემორჩილა. მიხვდა რომ წინანდელი ნახული, ღვიით მორთული ტილოც ამავე ულმობელ კანონით იყო დაცარიელებული. მედარს თვალთაგან ცრემლი გადმოსცვივდა. ახლავ დაემშვიდობა ორადსა. მეგობრებმა დანარჩენ სურათებს

ყვარული რომ შეჰფიცა ცვალებადმა ენებამ წითელი ენა გამოუყო კლოუნტილით. კაცმა ქალი შეიხიზლა, გაიქცა... ვინ გამოედევნებოდა?.. სურვილებს ახალი მწყობრი გაივლო. ენების სანთლებით ჩამწკრივებულიყვნენ შესავალთან. ქალი?.. ქალს ნერწყვი ჰყოფნიდა, რომ ყველა მამაკაცი ზიზღიანი ფურთხით გაეცილებინა..

ზნეობა!

მეორე სურათი:

კუბო ესვენა სიკვდილის ყვითელ ბალიშზე. ახალგაზრდა ქალის მოთქმა ზარივით რეკავდა. ვინ შესძლებდა ამდენ ცულიან მწუხარებას?.. კუბო სახლში ვეღარ მოითმინეს, გასვენების ორჯერ შემოტრიალდა სარკესთან, გაწითლებულ თვალებით შავი მანდილი გაისწორა. ეულს ქვეშიდგან ღიმილით უბინა ახალგაზრდა კაცს, კუბო მიწას რომ მისცეს ლია პირში...

—იმას ეძებდა ნისლიანი თვალებით. ამის შემდეგ ლოგინი განახლდა. შავი ფერი გაწითლდა. თბილი ენება გაიზმორა გაახლებულ სარეცელზე—პირველად. ვილა მოივონებდა ქმარს მიწაში? მოვიწყებულს ერთი ლა დარჩენოდა, სიზმარში შეეშინებინა მისაყვარულე ცოლი ცრუ მორჩენებით. საიქიოს ფერით, საშინელებით.

—სიყვარული?..

მესამე:

ოქროს დევს ეძინა. ადამიანის ცოცხალი სისხლით იყო გამაძღარი ხალხი გაცოფებულიყო. ყელში წაჭერილი ხელები ზედ შეშდებოდნენ. ლუკმა პური პირში შერჩენოდათ. იბრძოდნენ. გამიშვლებულა სხეული კუნთებით იყო ჭკული. კაცი კაცსა სჭამდა ბრაზ მორეული. მძოვრის სუნი მძიმე ოხშივრად ასდიოდა გაბრწნილ ქვეყანას. იბრძოდნენ, საჭმელს იტაცებდნენ, იხოცებოდნენ. საშინელი ტანჯვა იხლაჩნებოდა ყველას სხეულში. ფოლადი იარაღი იყო ოქროს საშოვნელად, ადამიანი კი უბრალო მხეცი, დაუნდობელი. საზარელი. სისხლიანი. ოქრო?..

ოქრო იცინოდა, მძიმდებოდა. წითლდებოდა, ფასი ეცემოდა.

კაცთმოყვარეობა?..

სურათი მეოთხე—სურვილები უტვინო.

სურათი მეხუთე—გრძნობები ფუქური.

სურათი მეექვსე—განცდები შიშით.

სურათი მეშვიდე—სიბრძნე, რომელიც არავის არ უნდა.

სურათი მერვე—ამაოება ამაოებათა.

ბოლოს კი გაკრეჭილი სიკვდილი. ტირილით და შიშით გამეცინა.—დაღუმდი. მოშელანდა მივიწყებული მოჩვენება—ჩემი თავი.

თავზარი დამცა მოულოდნელმა სანახაობამ. გამოვეკიდე. გამექცა. ამ დღენამ ჩემი ორეულის საგიჟეთში მიმიყვანა შეშინებული! კანკალით რკინის ჩარჩოს იქით. გარედგან კი ჩემი თავი ნიშნს მიგებდა. მაფურთხებდა—მალიზიანებდა, საზარლად დამცინოდა. ბევრჯელ ჩამამტვრევინა ფანჯრები. ბევრჯელ გამაცოფა. ვინ გაიგებდა ჩემ ალეზნების ნამდვილ მიზეზს?..

—..იმ დროს მოხუცი ექიმი ჩამოვლის დროს ჩემთან რომ გაჩერდებოდა, მომვლელი ცნობას აძლევდა. ჩემზე უამბობდა საშინელ აშლილობის არაკს. ფანჯრებს ჩალეწას. ის „გალლუცინაციებს" ჩაიწიშნავდა უბის წიგნაკში და ეს იმის აზრით იყო ჩემი „მოჩვენებების" საჭირო წამალი ჰა! ჰა! ჰა! ჰა!..

ელ—მორი.

ფართო შემოქმედების თეორია, მისი ფსიქოლოგიის თვალსაზრისით, არ არჩევს წმინდა ესთეტიურ შემოქმედებას ყოველდღიური ჩვეულებრივი მოქმედებისაგან: ხელოვნური ნაწარმოები არ შეადგენს მიზანს თავისთავად და არც ტეხნიკური გამოგონებაა მარტოოდენ რაიმე უტილიტარული მიზნის განხორციელების საშუალება.

უბრალო ურმის, გემის, ან პაეროპლანის გამომგონს არ ამოძრავებს მხოლოდ და მხოლოდ მიმოსვლის მანქანის შექმნის იდეა. იგი ამ მიზანს ერთგვარ სილამაზესაც უკავშირებს: სილამაზე თვით არის ძალა და იდეა. სილამაზე არ არის მარტო მოქმედება. აქ სჭარბობს მხატვრული ქმნა და შემოქმედება, ან კიდევ: იგი არის წმინდა შემოქმედება მარტოოდენ. აქედან ცხადია სილამაზის ხარისხობაც: მოქმედება შემოქმედებასთან ერთად გვაძლევს წარმავალს სილამაზეს, პირობით მშვენიერებას, ხოლო წმინდა შემოქმედება იძლევა უმაღლეს სილამაზეს, აბსოლუტურ ჭეშმარიტებას. ასე რომ სილამაზე ჭეშმარიტებაა და პირიქით: ჭეშმარიტება იგივე სილამაზეა.

ბუნების ძალთა მიწვდომა გონების ხვედრია. ჭკუის სათავე ალღოა, ინსტინქტი. იგი წყაროა გონების, იგი თვით არის პრიმიტიული გონება, მარტივი.

ინსტინქტი-ალღო-გონება თვით არის ნაწილი ცხოვრების, იგი ელემენტია ბუნება სამყაროის. ამიტომ მას არ ძალუძს მთელის სისრულით მიწვდეს მსოფლიოს, მიხვდეს მის საიდუმლოებას, შექმნას იგი, დაეუფლოს ჭეშმარიტება სილამაზით და სილამაზე ჭეშმარიტებით. ეს ცხადია, უდავო: ნაწილი არასოდეს არ უდრის მთელს, იგი ვერ დაიტევს მთელის სისრულეს.

ამიტომ სილამაზე და მხატვრული შემოქმედება, როგორც სრულყოფა ხელოვნებისა, მიუწვდომელია, დაუსრულებელი, როგორც თვით ბუნების ძალნი, როგორც სამყარო. თვითეული ნაწარმოები, როგორც ფორმა და სახე, მცირეოდენი მილწევა და ეტაპია ხელოვნება—ჭეშმარიტების ევოლუციის პროცესში.

ასეთია ქართული ხელოვნებაც საერთოდ, ცალკე—მისი პოეზია.

მაშ ვიცხოვროთ ხელოვნებით ხელოვნებისათვის!

ბ. ჰუმბერიძე.

რედაქტორი ვახტანგ კოტეტიშვილი.

ხელოვანთა სასახლე
ოთხშაბათს, 7 მაისს
პოეზიის დღე
დასაწყისი საღ. 8 საათზე.
შესვლა რეკომენდაციით.

დაიბეჭდა და გამოვიდა გასასყიდათ
სრულიად საქართველოს მწერალთა კავშირის ჟურნალი
№ 3—4 კავკასიონი № 3—4
შინაარსი:
I მხატვრული ლიტერატურა. საქართველო.
1. ს. აბაშელი — ქარი სარკეში.
2. ნ. ლორთქიფანიძე — რაინდები.
3. პაოლო იაშვილი — Urbi.
4. გრიგოლ რობაქიძე — ლონდა.
5. კონსტანტინე გამსახურდია — ქრისტე პარიზში.
6. არისტო ჭუმბაძე — დაუგეშელნი.
7. ვალერიან გაფრინდაშვილი — კონცერტზე
8. რაჟდენ გვეტაძე — რევოლუცია.
10. ი. გრიშაშვილი — პაუზა.
11. ელენე დარიანი — პარიზისაკენ.
12. მიხ. ადამაშვილი — ტყის კაცი.
13. ხარიტონ ვარდოშვილი — სივრცეები.
14. სოლომონ თავაძე — რიერაჟები.
15. მარიჯან — ეგზოტიური ნატიხები.
16. ვარლამ რუხაძე — ნოემბრის ქარში.
17. ს. ფაშალიშვილი — უკვდავება.
18. ს. შანშიაშვილი — Vita nuova.
19. შალვა დადიანი — უბედური რუსი.
20. დ. კასრაძე — მელტონი.
21. საიათნოვა — დაუბეჭდავი ლექსი.
II მხატვრული ლიტერატურა. უცხოეთი.
22. პოლ კლოდელი — გზა შეწყვეტილი.
23. რობერ დე მონტესკიუ — ლექსი.
24. შარლ ბოდლერი — პარიზის ოცნება.
25. ფრედერიკ სტენდალი — ვანინი ვანინი.
26. გერმანული ლიტერატურიდან:
გოეთე — შტრასბურგის კათედრალი,
ინგელუს სილეზიუს — ქერუბიმულ მოგზაურობიდან.
27. ანტიური ლიტერატურიდან:
პლატონი — ეპიგრამები.
28. ოვანეს თუმანიანი — ანუშ.
III კრიტიკა.
29. ვახტანგ კოტეტიშვილი — ივანე მაჩაბელი.
30. ვალერიან გაფრინდაშვილი — შენიშვნები ლირიკაზე.
31. კონსტანტინე გამსახურდია — ახალი ევროპა.
IV სახვითი ხელოვნება და მუსიკა.
32. პროფ. გიორგი ჩუბინაშვილი — ქართ. პლასტიური ხელოვნება.
33. ლეონ მელიქსეტ-ბეგი — სიმბოლო ხუროთმოძღვრებაში.
34. კომპოზიტორი დიმ. არაყიშვილი — ქართული ხალხური მუსიკა.
V ფილოსოფია. მეცნიერება.
35. პროფ. შალვა ნუცუბიძე — კანტი კაცობრიობის აზროვნების პერსპექტივებში.
36. პროფ. ანდრია რაზმაძე — რელატივობის მოძღვრება ეინშტეინისა.
37. ალ. ჯანელიძე — მეცნიერული შემოქმედება და ჭეშმარიტება.
38. გრიგოლ წერეთელი — ანაკრეონტი.
39. პავლე ინგოროყვა — ჩახრუხაისძე.
VI მოგონებები და დოკუმენტები
40. ნიკო ნიკოლაძე — მოგონება სამოციან წლებზე.
41. ერთი წელი როდენთან — იაკობ ნიკოლაძისა.
VII კულტურის მატიანე.
42. შალვა ამირანაშვილი — ხუროთმოძღვრების გამოფენა.
43. ქართული კულტურის მატიანე. ბიბლიოგრაფია. ქრონიკა.

ქართული შემოქმედება და სამყარო

ადამიანის არსებობის და მოქმედების იდეალია: მისწვდეს ბუნების ძალთა საიდუმლოებას, გახდეს მისი განვითარების პროცესის **შეგნებული** და აუცილებელი მონაწილე, ენაიროს მას, შეიქმნეს მისი ბუნებრივი ელემენტი.

ეს შინაგანი ლტოლვა შეიცავს ადამიანის არსებობის შინაარსს, რაც მის გარდაქმნაში გამოიხატება. შეგნებული არსება ცვლის პროცესში ვითარდება და მწიფდება. სიმწიფის პროცესში კი დაუსრულებლივ ქმნის თავის თავს, თავის **ახალს სახეს**.

არა ორგანიული სხეულები მარტივს და უცვლელს კანონებს ემორჩილებიან: მათი აწმყო შეიცავს მას, რასაც ნამყო, და მათ მოქმედება-მოძრაობაში იმყოფება მხოლოდ ის, რაც უკვე მოცემული იყო მათ მიზეზში. ცოცხალი და შეგნებული არსება კი არ მოქმედობს მხოლოდ: იგი **ჰქმნის და გარდაჰქმნის**. ის სარგებლობს ძველით, იგონებს წარსულს და მისი მახსოვრობა არის შენგრობა ძველისა ახალში, აწმყოისა—მომავალში მხატვრული ფანტაზიისა და შემოქმედების სახით.

გადახედეს და სრული თანაგრძნობა ამოიკითხეს: მწუხარების ფერადნი ამღვრებოდათ. ორადი შეკრთა, სახეზე ნაოჭები გაისწორა და ბედნიერებით აღიჭურვა. იგივე გადმოეცა სახეზე მეგობარსაც და სურათებმა ჩვეულებრივი თავთავისი გამომეტყველება მიიღეს.

—წავიდეთ აქედან!—მიმართა ციკად ორადმა მეგობარს.

პორტრეტების ოთახი მიატოვეს.

—რათ მოგვივიდა ასე?—ჰკითხა მეგობარმა ორადსა, რომელსაც უკვე სახეზე ბედნიერება ღრმა სინანულად შეეცვალა.

—ალბად ჩვენი ავადმყოფობა თუა. —მიუგო ნაღვლიანად ორადმა.—თორემ ხომ იცი, რომ ყველა სურათის თანაგრძნობა ძვირფასია ჩვენთვის... ჩვენი დაკოდილის გულის მალამო.

ორადი ეხლა კი მეგობრის თავს თავის თავს უერთებდა და ისე ლაპარაკობდა.

—არა,—სთქვა მეგობარმა,—ჩვენ ალბათ გვინდა, რომ მათი გრძნობების ენერგია არ დაიხარჯოს, ვეფრთხილდებით.

—ვგიც შეიძლება. — დაეთანხმა მეგობარი და სახტივ მარტო დატოვებინა.

მეგობარმა სურვილი აუსრულა.

IV

დღეს დილა-ადრიან დაიბარა მეგობარი ორადმა, მივიდა და შინ არ დახვდა. პორტრეტების ოთახის კარი ღია დაერჩინა. მეგობარმა გაიოცა, როგორ მოშვებულია, რომ არ დაუკეტნიათ. სკამზე ჩამოჯდა და ლოდინი დაუწყო მეგობარსა.

გული აუტოკდა და პორტრეტებისაკენ გაიწია. მაგრამ მეგობარს მეგობრის ნებადაურთველად შესვლა არ ეხერხებოდა. ყოყმანმა შეიპყრო: ცალკე სურათების ნახვის სურვილი არ ასვენებდა, ცალკე ორადის წყენა არ უნდოდა. ბოლოს სულმა მაინც წასძლია და პორტრეტების ოთახში შეჰყო თავი. პირს კეტი ეცა: სურათები იქ აღარ იყო.

—თუ გადადის აქედან!—გაიფიქრა გუნებაში.—ალბათ იმიტომაც დაიბარა.

ისევ მეორე ოთახში გავიდა.

ორადი მივიდა და პორტრეტების ოთახში გაიწვია. მეგობრის განცვიფრების საზღვარი არა ჰქონდა: სურათები ყველა თავის ადგილას დახვდა.

—რა პირი გაქვს?—ჰკითხა ორადმა,—პირველად ხარ თუ რა არის?

—წელან არ იყო და!—წამოსცდა უცბად მეგობარსა.

ორადმა თვალები მიაპყრო.

—მაშ?.. უჩემოდ იყავი?

მეგობარმა თავი დაღუნა.

—უჩემოდ ვერ ნახავდი.—უთხრა წყნარად მეგობარმა.—ესენი ყველა ჩემი გონების ნაწარმოებნის ნაყოფია და მხოლოდ მაშინ სჩანან, როცა მე აქა ვარ.

—მერე და შენ არ ამბობ ხოლმე, რომ მე მეორე შენა ვარ?—უსაყვედურა მეგობარსა გულნაკლულმა მეგობარმა.

—დიახ, ვამბობ ხოლმე.—დაადასტურა ორადმა.—მაშინ, როცა უჩემოდ გდომებია ამ ოთახში შემოსვლა, გეტყობა შეუფერებელი ხარ და ჩემ მეს შენთვის უცხოდ უგრძნია თავისი თავი და შენ მეს გამოძევება; ნუ გაიჩნევ ჩემ მეს შენისაგან და ავეთი მარცხი არ დაგვემართება..

მეგობარი ყურს უგდებდა მეგობრის ლაპარაკსა და თან ფიქრობდა—ავად არის და მეც გადმომდო თავისი ავადმყოფობაო.

წასვლა დაპირა.

—დაიცა! სად მიხვალ?—შეაჩერა ორადმა,—არ შეკითხავ, რათ დაგიბარე? ეხლა მხარეს მივდივარ და მინდა ჩემი ბინა შენ ჩაგაბარო. შენ მაინც ჩემი მეორე მე ხარ და თუ შენ არ მოგწონთ, აბა სხვას ვის ვენდობი?—სურათებს გადახედა—ვიწყევი ამათ კარგა მოუარო, ზრუნვა არ მოაკლო. აიგასნევება მშვიდობით. ნუ გამაცილებ.—პატარა ხემიდანზე მიუთითა—აგე ჩემი ბარგი, ხომ ხედავ, არაფერს წარმოადგენს. შველა არ მინდა... ჰო, გავიცინ... რა? გიკვირს, კაცმა რომ ვახსენე? მართალია კოცნას ფუდამ ვერიდებოდი, მაგრამ ეხლა სულ სხვაა. შეიძლება ერთმანეთის ნახვას ველარ ვეღირსოთ.

მეგობარს გულში მოჰხვდა ეს სიტყვები და სიყვარულმა გადაჰყრა: უსაზღვროდ უყვარდა მეგობარი.

—განა არ მეტყვი სად მიხვალ?—შეეკითხა მეგობარი კილოთი.

ორადმა პასუხზე უარი ვერ უთხრა.

—მე მივდივარ...—დაიწყო ღიმილით,—მივდივარ იმ უსაზღვრო გალერეაში სადაც ეს პორტრეტები გამოვიტანე. მსურს ახალი სახეები ვეძიო, რომ ძველებთან ერთად ერთი მთლიანი ჰარმონიული რამ შევქმნათ. თუ დარბაზების სიმრავლე გზას არ დამიბნევს, თუ მე და შენ შორის გაბმული ძაფი არა აღნახა არ გაწყდა და ჩემ წინაალმდეგ ამხედრებულ მინოტავროსსაც მოვკლავ, დავბრუნდები, თუ არა და..—ორადმა სურათებზე ანიშნა—ესენი შენ დაგრჩებიან.

ლაპარაკი გათავდა და მეგობარს გადაეხვია..

მეგობარმა მთრთოლვარე ტუჩების შეხება იგრძნო..

ორადი მოსცილდა, უკანასკნელად თვალი გადაავლო პორტრეტებს და გზას გაუდგა.

V

მეგობარი ორადის ბინაზე დასახლდა. თავისი მეორე მეს სურვილისა'მებრ პორტრეტების კოლექცია საზრუნვა საგნად გაიხადა. კოლექციის ოთახს არავის აკარებდა. თვითონ შედიოდა და გამოდიოდა ხან დალონებული, ხან სახე გაბრწყინებული. მახლობლებს არასეუბნებოდა.

—რა დაემართა სანთურიძეს?—კითხულობდენ განცვიფრებულნი მეგობრის ამხანაგები.

—რა დაემართა და ორადის მეგობარი არ არის განა?—ისმოდა პასუხად,—იმისგან კარგი რა გადაედებოდა?

ამგვარს ლაპარაკს მეგობრის ყურამდეც აგონებდენ. ზოგი თამამად პირშიაც ეუბნებოდა, ორადმა შეგშალაო, მაგრამ მეგობარი გულგრილად ისმენდა.

დრომ კი წელიწადების მთელი რიგი შემოხაზა და ორადისაგან ჯეროვანი არაფერი ცნობა არ იყო.

მეგობარი სწუხდა და გული ულმობლად უტოკდა. ერთად-ერთ ნუგეშად პორტრეტები ეელინებოდნენ..

VI

მზე იწვერებოდა, როცა მეგობრის კარს ვიღაც მეზღვაური მიადგა. ტანზე შეუხედნათ დევვმირსა ჰგავდა. ჭიუანის გადაქელავდა: მწყობრი, ახოვანი აგებულობის, ჯანის კვანძად აეურებოდა; სახეზე შეგეხედნათ, გულის ტკივილების სალარო იყო.

მეგობარი დაინახა და გაიღიმა, მზიან დღედ იქცა. მეგობრულად ხელი გაუწოდა.

—გამარჯობათ!, გეცანით: მეგობარი ხართ.

სანთურიძე მეზღვაურის ხმამ შეათრთოლა: ტანში სიოზოლ დაუარა: ასე ეგონა, ზღვამ შეამღერაო. თვალები დახუჭა და გაახილა, უცნობს მიაპყრო.

—ვინ ხართ? გული ჩემი ფარს არ ამბობს თქვენზე, მაგრამ არ გიცნობთ... არ მახსოვხართ.

—არც გეხსომებით: ერთმანეთს პირველად ვხედავთ, მაგრამ თქვენ ორადს შეგეხართ... აქ მეზღვაურის სახე მწუხარებამ მოიცვა.

მეგობარი შეშინებოდა.

—ორადი?.. თქვენ იცით მისი ამბავი? თვალები რათ მოგეცრემლათ?

მეზღვაური დუმდებოდა.

მეგობარმა მუდარით გადახედა.

—მითხარით! ნუ დამიმალავთ!

მეზღვაურმა მუხლზე ხელი გადაისვა და მძიმედ ამოისუნთქა.

—გეტყვით და ახალს მოპოებულს დავკარგავთ, არ გეტყვით და რომ დის სურვილი აუსრულებელი დამრჩება...

მეგობარმა მოუთმენლად ფეხი გადადგა-გადმოდგა.

მეზღვაურმა თავი დახარა.

—სურვილი უნდა აუსრულო... ის აღარ არის—ჯიბიდან კონვერტი ამოიღო და მეგობარს გადასცა.—უკანასკნელი მისი ბაასი თქვენთან.

მეგობარი წაბარბაცდა. და მეზღვაურმა ხელი შეაშველა: ხელები დაუჭირა.

—ყინულივით გაჰხლოშიათ. ამისი მეშინოდა. ცუდი ნიშანია.

—ფეხებიც გაშეშინა,—დაიჩივლა სუსტი ხმით მეგობარმა.

პორტრეტების ოთახზე მიუთითა მეზღვაურსა.

—იქ შემიყვანე.

მეზღვაურმა სურვილი აუსრულა...

მეგობარი სკამზე დაჯდა.

მეზღვაურმა პორტრეტებს აადევნა თვალი: სევდით დასერილი სახეები უჭყიტოდნენ.

მეგობარმა წერილს კითხვა დაუწყო:

—ჩემო მეორე მევ! ვერ მოვკალი მინოტავროსი. ის ჩემზე ძლიერი აღმოჩნდა. თეზეოსობა ვერ გავწიე. მე და შენ შორის გაბმული ორიადნის ძაფი გადამიჭრა და ლაბირინტში გზა ამებნა... ყვითელმა ციებამ სხეული მომიდნო და სული ჩემი აღარ ჩემულებს მიგა... თუ შესძლებ, შენ იცოცხლე... ეს მეზღვაური ერთად ერთია, რომლის სურათიც მივამატებ ჩემ კოლექციის.. მაგის გალოაში მელებს ბოლო. ვინ არის თვითონაც არ იცის. პატარაობიდანვე თავისი თავი გემზე ახსოვს. ზღვის ბობოქობა, გრიგალი და სხვა სტიქიონური რამ არა ფერია მაგისთვის, მაგრამ სუსტი ადამიანი კი ყველაფერია..

მეგობარი კითხულობდა წერილსა და კიდურებიდან დაწყებული ნელ-ნელა ტანში უჯდებოდა სიცივე, ხშირ-ხშირად იხსოვრებოდა და ბოლოს ცახცახმა აიტანა. მეზღვაური გვერდით მიუჯდა, მკლავები მოახვია და მკერდზე გადაესვენა.

—ვეცდები გავათბო. ჩემი სხეულის საწყევი მასალა ულეველია.

—მე შემიყვარდა ეს მეზღვაური,—ამოიკითხა შემდეგ მეგობარმა მინაბებულის ხმით.—ყოველნაირ უდაროებას ყველას დარად ვუყელნებოდა გემზე და დარადი ვუწოდე. მე შემიყვარდა ისე, როგორც სხვასაც, მაგრამ დარადმა ბევრ სხვებს შორის მხოლოდ მე შემიყვარა...

მეგობარმა დარადს მაბინდული თვალი მიაპყრო:

—მეც შემიყვარდი...

დარადმა ალერსით თავზე ხელი გადუსვა.

—მეც!.. უფრო ადრე სანამ შენა... უნახველად შემიყვარდი... ორადი შემიყვარდა და მასთან მისი მეორე მეც.

მეგობარმა ამოიკვნესა.

—მგონი მალე აღარ ვიქნები: ჩემი მეორე მე თავისკენ მიწვევს. ერთი მე ცალკე სიცოცხლეს ველარ შესძლებს, რაკი გაიგო მეორის სიკვდილი. უკიდურობა მაპელდგმულებდა ამობამდე..

წერილს დახედა:

მე ვთავდები,—ამბობდა ორადი,—ვთავდები და ვნანობ, რომ ველარა ვნახავ ჩემ კოლექციას და პირადად ვერ გადავცემ იმ ჩემ მეორე მეს.. დარადი მიუმატე სურათებსა და...

შემდეგ აღარაფერი ეწერა.

მეგობარს ხელიდან წერილი გაუვარდა: სული შეუწუხდა... მარადიულმა ძალამ ბაგენი ყინვით შეუბოჭა.

დარადმა თვალები დაუხუჭა, პორტრეტების ოთახიდან გამოიტანა და ტახტზე დაასვენა. ახლოს მიუჯდა, სახეზე დააცქერდა: დახსომება უნდოდა.

გარედან ხმაურობა შემოიჭრა. მეგობართან, დარადი წამოდგა და ცხედრის მოშორებით დაიჭირა ადგილი.

მეგობრის ამხანაგები იყვნენ. ოთახში შემოვიდნენ და გაოცდნენ, უბელო გემი და დარადი რომ დახვდათ.

—ეს რა დამართვია? გუშინ სალსალამათი ენახეთ!

—მაშ? მაშ? უცნაურია სწორედ! დარადმა ფეხი წინ წამოდგა.

—უცნაური არა არის რა ბუნებაში. არის მხოლოდ საცნაური და სხვა არაფერი.

მეგობრის ამხანაგებმა უნებურად უგრძნეს თავი, მაგრამ ნამალადევად მაინც თამამობდენ.

პორტრეტების ოთახის კარს მიაჩერდენ.

—ნეტა რა აქვს იქ ამ საცოდავს რომ შიგ არავის გვიშვებდა?

დარადმა პორტრეტების ოთახის კარებისკენ გადინაცვლა.

—რათ შეგიშვებდათ, როცა თავის საკუთარ გულად მიაჩნდა?

—მერე და ეხლა ხომ ველარავის დაუშლის შიგ შესვლას?

დარადმა გაიღიმა.

—მართალია. მაგრამ იცოდეთ. მხოლოდ ცოცხალი ადამიანების ზრახვათა გაგება შეიძლება.—პორტრეტების ოთახის კარი გაუღო.—შეგიძლიათ შებძანდეთ.

ამხანაგები სახტად დარჩნენ: პორტრეტების ოთახში სარკის მეტი შიგ არაფერი იყო.

—ნეტა რათ ჰკეტავდა ასე მაგრა ამ ცარიელ ოთახსა?

ყველას მზერა აიწონ-დაიწია.

—ეს იყო მისი გული?

—მაშა, კაცო! ეს სადაური გულაა? ადამიანის გული საიდუმლოებით სავსეა ხოლმე.

დარადმა ყველას სწრაფი თვალი გადაჰკრა.

—მაინც რათ გიკვირთ მტრის გულად წოდებული ოთახის სიცარიელე? მეგობარი ადამიანის გული რომ გაჰქოთ განა ასეთსავე შედეგს არა ნახავთ? ცოცხალია, საიდუმლოებათა დაუშრეტელი ზღვაა, მოკვდება და ამოსუნდული კვერცხია.

დარადი მეცვალებულთან გამოვიდა. დანარჩენებიც უკან გამოჰყვნენ.

მეზღვაური უკანასკნელად დააცქერდა ცხედარს:

—მესალმებოდე მეგობარო,—მეგობრის ამხანაგებს გადახედა,—ესენი გამოდგებიან, მე კი ვერ ვიტირებ შენ მკერდზე მიწას დაყრას: იქ ჩამალულ გულში ჩემი სახეც ამოიხატა.

შეჩერდა და ვეამს ემთხვია. ჭიდა ხელი წამოავლო და კარებისაკენ პირი იბრუნა. შორეული ზღვა უწოდა თავის წიაღში.

ირადიონ ხინდული.

სტამბა გაზეთ „ზარია ვოსტოკა"-სა, საშა წულუკიძის ქუჩა № 4.

ნებადართულია ლიტერატურ...